

UNIVERSITETI I EVROPËS JUGLINDORE
УНИВЕРЗИТЕТ НА ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА
SOUTH EAST EUROPEAN UNIVERSITY

ФАКУЛТЕТ ЗА ЈАВНА АДМИНИСТРАЦИЈА И ПОЛИТИЧКИ СТУДИИ

-Магистерски Труд-

Соработка со Вишеград 4 :
Перспективи за западен балкан

Кандидат: Фуркан Чако

Ментор: Проф. Др. Јонуз АБДУЛАИ

Гостивар, 2020

ПРИЗНАНИЈА

ACKNOWLEDGEMENTS

АБСТРАКТ

Овој магистерски труд насловен *Соработка со Вишеград 4: Перспективи за Западен Балкан* го анализира идеата, концептот и практичните алатки на регионалната соработка во Централна и Источна Европа и моделизира реглесиите на Западен Балкан.

ABSTRACT

СОДРЖИНА:

Абстракт.....	5
<i>ВОВЕД</i>	7
1. Поглавје I.....	10
1.Историјат и иницијатива за Вишеградска четворка.....	10
1.1Хронологија на Вишеградската група.....	12
2. Поглавје II	15
2. Како функционира Вишеградската група.....	15
3. Поглавје III	22
3.Членство.....	22
3.1 Полска и Западен Балкан.....	23
3.2 Унгарија и Западен Балкан.....	25
3.3 Словачка и Западен Балкан.....	27
3.4 Чешка и Западен Балкан.....	28
4.Поглавје IV.....	29
4.Економиите и демографијата на В4.....	29
4.1 Демографски карактеристики на В4.....	37
5.Поглавје V.....	38
5.Ротирачко претседателство и Меѓународен Вишеградски фонд.....	38
5.1 Словачко претседателство со В4.....	39
5.2 Унгарско претседателство со В4.....	40

5.3 Полско претседателство со В4.....	41
5.4 Чешко претседателство со В4.....	42
5.5 Меѓународен Вишеградски фонд.....	43
6.Поглавје VI.....	45
6.Апликација за Западен Балкан.....	45
6.1Западниот Балкан како В 4.....	48
6.2 Граѓанскиот сектор прв чекор кон соработка.....	52
6.3 Безбедносна соработка на Вишеград со Западен Балкан.....	59
7.Поглавје VII.....	62
7.Политички и дипломатски импликации.....	62
8. Заклучок.....	64
9. Преглед на табели и графикони.....	66
10.Библиографија.....	69

ВОВЕД

Соработката со Вишеградската четворка, досега, *a posteriori* се покажа како најодржлива иницијатива и платформа за соработка на земјите од Централна Европа.

По падот на *Берлинскиот ѕид* проследен со крајот на *Студената војна*, балансот на силите во Централна Европа драматично се промени. Како последица на тоа, во последните дваесет години процесот на интеграција во Европската Унија беше движечка сила во регионот на Централна Европа, кој обезбеди структура за континуирана соработка во рамките на земјите-членки. Со оглед на ваквиот развој, Вишеград 4 соработува со овие претходни напори и доаѓа како комплементарна структура за поблиска соработка.

Концептот на оваа соработка ја вклучува соработката во однос на меѓусебните контакти на повеќе нивоа, вклучувајќи ги и дипломатските и политичките нивоа, како и на различните видови активности на граѓанскиот сектор, тинк-тенк организациите и истражувачките институции, културните институции и исто така многу други можности за интеракција кои се добро познати во денешниот глобализиран свет кој промовира продлабочување на соработката.

Членки на Вишеград 4 односно земји од Вишеградската соработка се: Република Чешка, Република Словачка, Република Полска и Унгарија. Земјите членки на Групата за соработка со Вишеград 4 исто така имаат различен вид соработка и во рамките на нивните земји-членки. Но, оваа соработка не е ограничена само на соседните земји, туку соработува и со реформските држави, како и со други заинтересирани држави кои работат во духот на целокупната европска соработка.

Ова може да се види во нивните пристапи кои се дефинирани во соработка со Источните програми за партнерство (Eastern Partnership) или со соработката која од неодамна се обидува да се воспостави со земјите од Западен Балкан. Во оваа магистерска теза се анализира и споредува, колку ваквиот модел на соработка би можел да биде

применлива политика на земјите од Западен Балкан за зајакнување на регионалната соработка. Всушност, има многу обиди за воспоставување на модел на одржлива соработка при користење на постоечките ресурси, но досега не беа испитани доволно потенцијални модели за соработка.

Моето истражување ќе биде водено од тековните истражувања за моделите за регионална соработка со посебен акцент на Вишеград 4 како потенцијален модел за земјите од Западен Балкан.

Главното прашање кое се поставува е дали и каков вид на Вишеград 4 соработка може да се користи како модел за Западен Балкан во решавањето на нивните долгорочни историски, политички и дипломатски прашања, и доколку може, да послужи како платформа за подобрување на нивната идна соработка на највисоко ниво.

Со текот на годините глобалните промени наложувале одредени правила, односно уште со Договорот од Париз со формирањето на Европската заедница за јаглен и челик со што биле воспоставени и првите темели на денешната ЕУ, државите се здружиле поради економските интереси и европските идали.

Во континуитет и со Римскиот договор кога била формирана Европската Економска Заедница ги потврдила економските заложби на државите, па се до Договорот од Мастрихт и Договорот од Лисабон каде сите претходни договори се надоградени. По истиот принцип во деведесетите е составен блокот на Вишеградската група, која покрај заедничките економски интереси ги развила и сите останати полиња на делување. По сличен принцип со ЕУ наместо шестмесечно вовела едногодишно ротирачко претседателство. Економските партнери се особено важни, па токму затоа и В4 континуирано ја гради и продлабочува соработката со Земјите од Западен Балкан бидејќи станува збор за нивните јужни соседи. Па доколку постои наредок и развој на трговијата тоа ќе биде взаемен успех, доколку постојат турбуленции секако ќе се одрази и на нивната состојба. Со започнувањето на мигрантската криза, В4 беа меѓу првите држави кои ова прашање го издигнаа на највисоко ниво, и покрај морална и политичка поддршка

тие испратија поддршка на своите балкански колеги со гранична полиција и техничка помош.

Покрај годишните самити и состаноци на министрите за надворешни работи, првите зачетоци на соработката со Западниот Балкан беа токму граѓанските организации, кои најпрвин направија вмрежување а потоа преку директни проекти ги следеа позитивните практики и искуства од В4. Овие делувања беа поддржани токму од меѓународниот Вишеградски фонд, а подоцна и од Вишеградскиот фонд за Западен Балкан.

ПОГЛАВЈЕ I

1.Историјат и иницијатива за Вишеградска четворка

Главната иницијатива за формирање на Вишеградската група ја предводеле три личности, претседателот на Чехословачка **Вацлав Хавел**, претседателот на Полска **Лех Валенса** и премиерот на Унагрија **Јозеф Антал**. Основањето на Вишеградската група се случило на 15 февруари 1991 година, на одржаниот Самитот на претседателите на Чехословачка, Унгарија и Полска.

Самото име Вишеградска група го добила по локацијата каде се одвивал настанот а тоа е во унгарскиот град Вишеград. Иако соработката почнала како основа на три држави, по распадот на Чехословачка, автоматски станал процес на четири држави, па затоа го добила и терминот Вишеградска четворка-В4.¹

Доколку се направи една историска ретроспектива ќе се забележи дека идејата за обединување започнала многу одамна, поточно во 1335 година кога во истиот град Вишеград во Унгарија, бил одржан кралскиот самит на кој присуствувале Кралот на Унгарија Чарлс Роберт, Џон Луксембург Кралот на Бохемија, Казимир III Кралот на Полска, моравскиот маркиз Чарлс, баварскиот принц Хајнрих Вителсбах и саксонскиот принц Рудолф. На овој кралски самит благородниците создале значаен договор со кој се обезбедува економската независност на погодените земји од Виена и од западните трговци.²

¹ Visegrad Group. *History*
<http://www.visegradgroup.eu/about/history>

² Visegrad City. *History of Visegrad*
<http://www.visegrad.hu/varostortenet-1>

Порди овие работи градот Вишеград во Унгарија се смета како зачеток на процесите за заедничка соработка на Вишеградската група, која има мошне активни порцеси преку Меѓународниот Вишеградски фонд.

Чешка, Унгарија, Полска и Словачка отсекогаш биле дел од една цивилизација кои ги споделувале културните и интелектуалните вредности и заеднички корени во различни верски традиции, кои тие сакаат да ги зачуваат и понатаму да ги зајакнуваат. Всушност формирањето на Вишеградската група било водено од неколку фактори.

Табела 1. Одлучувачки фактори при креирањето на Вишеградската група³

- Желба за надминување на историските непријателства меѓу земјите од Централна Европа;
- Желбата да се елиминираат остатоците од комунистичкиот блок во Централна Европа;
- Верувањето дека преку заеднички напори ќе биде полесно да се постигнат поставените цели, односно успешно да се оствари општествената Трансформација и да се приклучат во процесот на европска интеграција;
- Близината на идеите на тогаш владејачките политички елити.

Извор: *Vishegrad Group*

Исполнувањето на третиот фактор, односно стапките кон евроинтегративните процеси, Вишеградските четворка ги остварила на 1 мај 2004 година, кога се приклучила кон европското семејство и станала дел од ЕУ.⁴

В4 не била создаден како алтернатива на напорите за цела европска интеграција, ниту пак се обидува да се натпреварува со постојните функционални централно-европски

³ Vishegrad Group. *History*

<http://www.visegradgroup.eu/about/history>

⁴ European Union. *About the EU*

https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_en#tab-0-1

структури. Нејзините активности во никој случај не се насочени кон изолација или слабеење на врските со другите земји. Напротив, Групата има за цел да ја поттикне оптималната соработка со сите земји, особено со соседите, нејзиниот краен интерес е демократскиот развој во сите делови на Европа.

1.1 Хронологија на Вишеградската група

Успехот на Вишеградската група е во нејзината конзистентност која трае од нејзното основање па се до денес. На табела 2,3 и 4 прикажани се поважните настати.

Табела 2. Хронологија на настани на Вишеградската четворка 1991-1999 г.⁵

јуни 1991 г., основање на Вишеградска група-Вишеград;
јуни 1991 г., самит на В4 на социјалдемократски партии(7)Братислава, состанок на министри на В4-Будимпешта, меѓународна конференција во Краков-прашањето на заедничките или индивидуалните интегративни напори на земјите од В4 во западноевропските структури;
јуни 1991 г., ангажман на В4 во програмата Партнерство за мир, разговори за либерализацијата на трговијата меѓу земјите од централно европска зона, стратешка цел од нивниот состанок била- полноправно членство во НАТО;
јуни 1991 г., Договорот за соработка во царинските прашања, потпишан од претставниците на Царинската управа на В4 во Донови;
јуни 1991 г., В4 состанок на министрите за одбрана во седиштето на поморските сили во Гдина. Разговори околу европската безбедност и заедничкото зачленување во НАТО;
јуни 1991 г., В4, експерти го сублимирале унапредувањето особено во областа на институционалниот развој и подготвеноста за олеснување и итни операции;
јуни 1991 г., В4 на самитот го поддржале обновувањето на соработката во Вишеград во политичката сфера и во другите области. Во документот што го потпишале сите тројца

⁵Vishegrad Group. *Selected events*

<http://www.visegradgroup.eu/calendar/1998-and-before>

премиери, ја изразиле својата посветеност на традиционалните европски демократски вредности, граѓански права и пазарна економија;

1999 г., одржани над 15 работни средби на В4, дискусија за ЕСИД, визната политика и стабилноста на Балканот, состанок на преговарачи на ЕУ од земјите од В4.

Извор: Vishegrad Group

Табела 3. Хронологија на настани на Вишеградската четворка 2000-2010 г.⁶

2000 г. одржани над 26 работни средби на В4, средба на делегации на В4 академии на науки, како и состанок на ЕУ-преговарачи на земјите од В4 во Брисел;

2001 г. одржани над 23 работни средби на В4, самити, средби на премиери на В4;

2002 г. одржани над 26 работни средби на В4, формирање на Вишеградската младинска конфедерација, Колоквиум В4 + Бенелукс за иднината на Европа;

2003 г. одржани над 36 работни средби, самити, семинари и конференции;

2004 г. одржани 47 работни средби, самити, и експертска група за компјутеризација на јавната администрација, и експертска група за спроведување на *acquis*;

2005 г. одржани над 20 работни средби, самити, семинари и конференции;

2006 г. одржани над 15 работни средби на В4, самити, семинари и конференции во Братислава, Брисел, Прага, Будимешта, Вишеград;

2007 г. одржани над 22 работни средби на В4, самити, меѓу кои и средба на 17 претседатели од Централна Европа, Брно;

2008 г. одржани над 14 работни средби на министри на В4, самити, конференции;

2009 г. одржани министерски работни средби со В4, средба на претседатели на

⁶ Vishegrad Group. *Selected events*

<http://www.visegradgroup.eu/calendar/2000>

парламенти на земјите од Вишеградската група

2010 г. одржани самити, конференции и проширен Министерски состанок на В4 со учество на балтичките држави, земјите од Источното партнерство, Белгија, Шпанија и претставници на Европската комисија

Извор: Visegrad Group

Табела 4. Хронологија на настани на Вишеградската четворка 2011-2019 г.⁷

2011 г. Одржани над 32 работни средби на В4, самити, семинари и конференции, почесен самит по повод 20-годишнината од Вишеградската група, Братислава;

2012 г. Меѓународна конференција за партнерство меѓу В4 и Групациската на Светска банка, заедничката декларација “Одговорност за силно НАТО”, Брисел, средба на министрите за надворешни работи на Вишеградската група и на Западен Балкан;

2013 г. Министерски средби на земјите од В4 со нордиските и балтичките земји, средба на министрите за транспорт во формат В4 + 7 (BG, EE, HR, LT, LV, RO, SI), средба на министрите за надворешни работи на Вишеградската група и на Западен Балкан;

2014 г. Министерски средби на земјите од В4 со Бугарија и Романија, како и со министрите за надворешни работи на Украина, Јужна Кореа, Велика Британија и Западен Балкан;

2015 г. Одржани над 32 работни средби на В4, самити, семинари и конференции, министерски средби на В4 со Австрија, Бугарија, Германија, Словенија, Романија, Турција, Луксембург, Латвија, Хрватска, Братиславска декларација за посилна ЗБОП;

2016 г. средба на министрите за надворешни работи на Вишеградската група и Западен Балкан, самит на премиерите на В4 и на премиерите на Македонија и Бугарија, заедничка декларација на министрите за внатрешни работи на В4 со Словенија, Србија и Македонија;

2017 г. одржани работни средби на В4 со министри и шефови на држави на Австрија,

⁷Visegrad Group. *Selected events*

<http://www.visegradgroup.eu/calendar/2011>

Бугарија, Романија, Хрватска, Словенија, Израел, Египет, и Западен Балкан. Варшавска декларација од областа на иновациите и дигиталните прашања;

2018 г. одржани работни министерски средби на В4, донесени заеднички декларации за оданочување на дигиталната економија, како и за транспорт, развој и Европски фондови;

2019 г. Самит на премиерите на В4 и германскиот канцелар, Декларација по повод 30-годишнината од историските промени во Централна Европа

Извор: *Vishegrad Group*

ПОГЛАВЈЕ II

2. Како функционира Вишеградската група

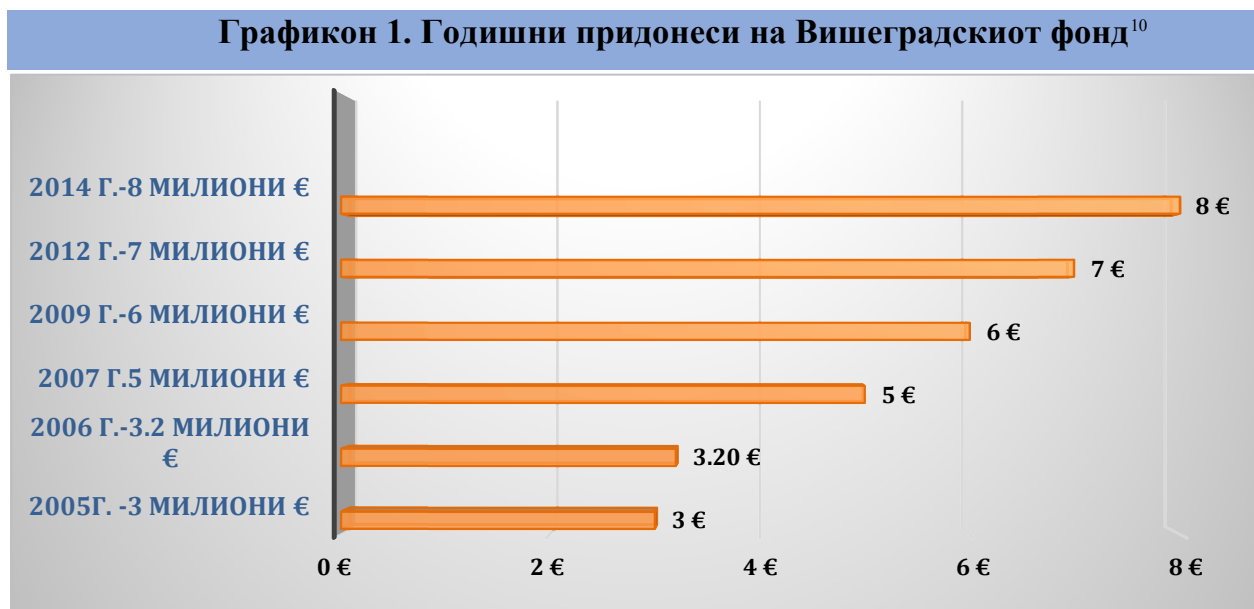
Вишеградската група, уште од своето основање имала активна агенда, и во текот на своето постоење има одржано многу министерски состаноци на В4 со останатите држави од ЕУ. Покрај активната соработка со своите соседи В4, секоја наредна година ја продлабочувала соработката со останатите држави. Јапонија е една од нив, со години наназад учествувала на самити, конференции и проширен министерски состанок на В4. Исто така В4 во своето децениско постоење остварила учество на министрите и шефовите на држави на В4 со Балтичките држави, Австрија, Бугарија, Романија, Хрватска, Словенија, Израел, Египет, Украина, Јужна Кореа, Велика Британија, Бенелукс.

Кога станува збор за државите од Западен Балкан, В4 соработката со овој регион ја актуелизира уште во далечната 1999 година. Во Прага била одржана средба на државни секретари во Министерството за надворешни работи каде се дискутирало за ЕСИД, визната политика и стабилноста на Балканот.⁸

Интензивирањето на соработката продолжила и во наредните години и таа соработка уште повеќе се интензивира. Па доколку се постави прашањето: Како функционира В4? Слободно може да се каже мошне слично како и самата ЕУ, континуирано се надоградува и усовршува, и низ текот на изминатите децении поставува нови цели за развој со светот. Меѓутоа кога станува збор за структурата Вишеградската група важно е да се нагласи дека таа се заснова исклучиво на принципот на периодични состаноци на нејзините претставници на различни нивоа (од состаноците на премиерите и шефовите на високо ниво на стручни консултации). Вишеградската соработка не е институционализирана на кој било начин. Официјални самити на премиерите на В4 се одвиваат на годишна основа. Помеѓу овие самити, една од земјите на В4 има претседателство, од кои дел е одговорност за изготвување на едногодишен план за акција.

⁸ Vishegrad Group. *Selected events in 1999*
<http://www.visegradgroup.eu/calendar/1999>

Единствената организација во платформата В4 е **Меѓународниот Вишеградски фонд**. Овој фонд е основан во 2000 година, од страна на владите на земјите од Вишеградската група – Чешка, Унгарија, Полска и Словачка. Фондот претставува меѓународна донаторска организација чија цел е промовирање на регионалната соработка во регионот Вишеград (В4), како и помеѓу регионот В4 и други земји, особено во регионите на Западен Балкан и Источното партнерство.⁹

Извор: Vishegrad Group

Грантовите на Вишеградскиот фонд се особено важни за развој и унапредување. Годишните придонеси во фондот од страна на владите на земјите од Вишеградската група имале тенденција за зголемување, но сепак главниот импулс околу финансирањето бил донесен на Самитот на премиерите во Кромежиж во 2004 година, кога се одлучило за зголемување на средствата во износ од 3 милиони евра годишно, а се применува од 2005 година. на графикон 1 детално е претставено финансирањето низ годините.

Полска е најголемата економија во В4, која брои 60 % од населението и половина од економските сили, а можеби е, и најуспешен пример кој дава позитивни резултати веќе подолг период. Експертот на Светската банка, д-р Марчин Пиатковски, во изданието,

⁹ Visegrad Fund. *About us*
<https://www.visegradfund.org/about-us/the-fund/>

¹⁰ Visegrad Group. *Aims and structure*
<http://www.visegradgroup.eu/about/aims-and-structure>

“Нова Златно доба на Полска”, илустрирал како Полска ги надмина другите земји во регионот во однос на развојната динамика.¹¹

Во друг текст објавен од страна на Институтот Брукингс, Пиатковски објаснува како Полска постигнала предност во однос на нејзините регионални врсници: “Имаше голем број можни фактори. Како прво, Полска се чини дека е повеќе темелна во воведувањето пазарно ориентирани реформи на почетокот на транзицијата (како и за време на деновите на социјализмот). Ова му помогна на бумот на приватниот сектор и ја премести земјата од пост-транзициската рецесија веќе во 1992 година, пред другите. Полска, исто така, брзо ги следеше реформите во почетокот на пазарот со цврсто институционално градење и беше наградена со пристапување во ОЕЦД во 1996 година. Уште поважно, процесот на приватизација бил спроведен на широко ефикасен и транспарентен начин. И на крај, Полска има корист од големиот и рапидно растечки домашен пазар, кој помогна да се изолира од надворешни шокови, како што се оние во 2008-09 година.”¹²

Економскиот развој претставува процес со чија помош неразвиените национални економии со ниски приходи се трансформираат во модерни индустријализирани економии.

Главни предизвици на состојбата во Р.Македонија со вработувањето се: ниско ниво на креирање на работни места, регионални диспаритети и социјални проблеми, екстремно висока невработеност кај младите, висока стапка на невработеност на долгорочно невработените, неусогласеност меѓу образованието и потребите на пазарот на трудот.

Институциите се одговорни за создавање на пазарната економија, овде во прв ред станува збор за институциите кои ги штитат сопственичките права и кои го осигуруваат извршувањето на договорите. Во случај кога овие институции се слаби, пазарот речиси и да не постои, или пак функционира многу лошо. Економскиот раст претставува долгорочна тенденција на фактичкиот бруто домашен производ. Тој всушност го покажува максималниот аутпут што економијата може да го реализира во услови на

¹¹ The National. *Thailand should explore the benefits of Visegrad Group*
<http://www.nationmultimedia.com/news/business/EconomyAndTourism/30262068>

¹²
исто

одржување на високо ниво на стабилност на цените.

Кога говориме за економски раст релевантен е потенцијалниот бруто домашен производ, поточно порастот на бруто домашниот производ на долг рок. ЕУ им помага на земјите да станат пазарни економии, од истиот принцип што кога на нив им била потребна помош за развој на економијата, првите идеи и аранжмани за регионално поврзување морално и материјално ги подржале САД, преку Маршаловиот план. По истиот принцип кога САД вложувале во европските земји сојузници, тие инвестирале во своите идни трговски и идни партнери. Овој принцип го спроведува и Европската Унија, таа не само морално туку и финансиски ги подржува земјите-кандидатки да станат конкурентни пазарни економии. Земјите кои се имаат стекнато со кандидатски статус потребно е да извршат значајни реформи. Овие реформи подразбираат значителни инвестиции во експертиза и во финансиски средства, меѓутоа бидејќи ЕУ се заснова на партнерски процеси, таа им обезбедува финансиска и техничка помош при спроведувањето на овие реформи.

Само преку здружени проекти на Балканот може да се постигнат поголеми цели и развивање на домашните економии. Како најрепрезентативен пример за успешна соработка може да се посочи Вишеградската група.

Основата на оваа соработка се состои од меѓусебни контакти на сите нивоа – од највисоките политички самити до експертски и дипломатски состаноци, до активностите на невладините здруженија во регионот, тинк тенковите и истражувачките тела, културните институции или бројните мрежи на поединци.

Во 2014 година беше одбележана и дваесет и петтата годишнина од падот на Берлинскиот ѕид и десеттата година откако земјите од Вишеградската група – Унгарија, Полска, Словачка и Чешка - станаа членки на Европската унија. Конвергенцијата со Западна Европа, на економски, социјални и политички линии, е тековен процес со одреден успех.

Сепак, има уште многу простор за подобрување и ширење на придобивките. БДП по глава на жител прилагоден на куповната моќ се зголемил од 49 % на 65 % од просекот

на ЕУ-15 за десет години. Со исклучок на Унгарија, популацијата со ризик од сиромаштија или социјално исклучување значително се намалил. Полска резултатите доста силно ги прекорува.¹³

Полска, ги има најдобрите резултати од Вишеградската група во истражувањето на Фридом Хаус. Полската економија расте неизмерно и била единствената во регионот за која избегнала рецесија во пресрет на финансиските кризи. Процентот на население кое е изложено на ризик од сиромаштија или социјално исклучување, мерено од Еуростат, паднал од 45% во 2005 година на 26% во 2012 година. Другите Вишеградски земји не го постигнале истиот напредок, иако започнале со реформите на високо ниво: податоци за платите укажува на регионалната конвергенција.

Полска, исто така, се истакнува како најдобар корисник на финансирање од ЕУ. Овие резултати покажуваат дека ентузијазмот за европскиот проект во Централна и Источна Европа е многу зависен од широката испорака на зголемени стандарди на живеење и можности. Добро е што регионот е еден од најголемите корисници на кохезионните фондови во буџетскиот циклус 2014-2020 година.¹⁴

Табела 5. Распожливи и исплатени средства од ЕУ фондови, 2007-2013г.¹⁵

Funds Available	Funds Paid		Absorption Rate		
	bn Eur	% of GDP	bn Eur	% of GDP	%
2007-2013 EU Funds					
Hungary	24.9	3.6	14.6	2.1	58.6
Poland	67.2	2.7	44.8	1.8	66.7
Czech Republic	26.5	2.6	13	1.3	49.1
Slovakia	11.1	2.5	5.5	1.2	47.8

¹⁴

4liberty, The Visegrad Group: 25 Years of Freedom, 10 Years in the EU

<http://4liberty.eu/newtheme/the-visegrad-group-25-years-of-freedom-10-years-in-the-eu/>

¹⁵ 4liberty, The Visegrad Group: 25 Years of Freedom, 10 Years in the EU

<http://4liberty.eu/newtheme/the-visegrad-group-25-years-of-freedom-10-years-in-the-eu/>

Извор: Фондација Фридрих Њуман, 4liberty.eu

Ефикасното користење на овие средства е многу важен двигател на конвергенцијата во рамките на земјата и во внатрешноста.

Силна, повеќе активна Вишеградска група на Европа им користи на многу начини. Групата има за цел да ја поттикне оптималната соработка со сите земји, особено со соседите, нејзиниот краен интерес е демократскиот развој во сите делови на Европа. Сите активности на Вишеградската група имаат за цел зајакнување на стабилноста во регионот на Централна Европа.¹⁶

Бидејќи приходите се конвергираат и сиромаштијата се намалува, земјите од Вишеград формираат попривлечен пазар за економиите во Западна Европа кои се борат. Како добро поврзани членови на европските синџири на снабдување, зголемениот расположлив приход може да доведе до виртуелен циклус на зголемена потрошувачка и надворешни инвестиции. Регионот, може да обезбеди позитивен репер за помладите и идните земји-членки на ЕУ.

Чешкиот писател Милан Кундера го опишал Централно-европскиот варшавски пакт како држави на киднапираните западни држави заробени на Исток. На овој начин остриот пресврт кон Запад по падот на Железната завеса бил враќање на вратите. Всушност, претседател на Чехословачка Вацлав Хавел, пишувајќи во 1992 година, ја замисли својата земја во срцето на економско и политички интегрирана Европа во рок од дваесет години. За Хавел, Вишеградската група имала потенцијал да стане централен европски Бенелукс.

Исто како што Белгија, Холандија и Луксембург биле витален дел од повоената интеграција, здрав Вишеградски регион би ги стимулирал своите соседи и партнери. Алтернативите за европскиот проект имаат присуство во Централна и Источна Европа,

¹⁶ Visegrad group, About the Visegrad group <http://www.visegradgroup.eu/about>

како во нивната неодамнешна колективна меморија, така и преку нивните надворешни граници.¹⁷

Вишеградската соработка не е институционализирана на кој било начин. Се заснова исклучиво на принципот на периодични состаноци на нејзините претставници на различни нивоа (од состаноците на премиерите и шефовите на високо ниво на стручни консултации). Официјални самити на премиерите на В4 се одвиваат на годишна основа.

Помеѓу овие самити, една од земјите на В4 има претседателство, од кои дел е одговорност за изготвување на едногодишен план за акција. Единствената организација во платформата В4 е *Меѓународниот Вишеградски фонд*. Фондот, основан во 2000 година со цел да се поддржи развојот на соработката во културата, научната размена, истражувањето, образованието, размената на студенти и развојот на прекуграничната соработка и промоција на туризмот, претставува граѓанска димензија на соработката В4.

Во најголем број случаи Фондот обезбедува финансирање на активностите на невладините организации и индивидуалните граѓани. Годишните придонеси во фондот имаат тенденција за зголемување: 2005 г.-3 милиони евра, 2006г.-3,2 милиони евра, 2007 г., 5 милиони евра, 2009 г.-6 милиони евра, 2012 г., -7 милиони евра, и 8 милиони евра од 2014 година.¹⁸

Претседателот на Чехословачка Вацлав Хавел, пишувајќи во 1992 година, ја замисли својата земја во срцето на економско и политички интегрирана Европа во рок од дваесет години. За Хавел, Вишеградската група имала потенцијал да стане централен европски Бенелукс.

Исто како што Белгија, Холандија и Луксембург биле витален дел од повоената интеграција, здрав Вишеградски регион би ги стимулирал своите соседи и партнери. Алтернативите за европскиот проект имаат присуство во Централна и Источна Европа,

¹⁷ 4liberty, The Visegrad Group: 25 Years of Freedom, 10 Years in the EU

<http://4liberty.eu/newtheme/the-visegrad-group-25-years-of-freedom-10-years-in-the-eu/>

¹⁸ Visegrad group, Aims and structure <http://www.visegradgroup.eu/about/aims-and-structure>

како во нивната неодамнешна колективна меморија, така и преку нивните надворешни граници.¹⁹

ПОГЛАВЈЕ III

¹⁹ 4liberty, The Visegrad Group: 25 Years of Freedom, 10 Years in the EU

<http://4liberty.eu/newtheme/the-visegrad-group-25-years-of-freedom-10-years-in-the-eu/>

3.Членство

Вишеградската четворка со години наназад соработува на сите можни поиња и остварува значителни резултати. Преку заедничката соработка самите економии растат, здружениот влез во НАТО и ЕУ овозможиле дополнително пордлабочување на соработката, особено е важно да се потенцира и влијанието на Вишеградскиот меѓународен фонд. Кога станува збор за делувањето, потребно е да се претстави структурата која ја води В4.

Табела 6. Структура на Вишеградската група

- ❖ Вишеградски фонд;
- ❖ Конференција на Министри за надворешни работи ;
- ❖ Совет на амбасадори;
- ❖ Секретаријат.

Сите горенаведени тела овозможуваат заедничко делување на В4. **Конференција на Министри за надворешни работи** е највисокото тело за донесување одлуки на Фондот. Конференцијата се состои од министри за надворешни работи на земјите од Вишеградската група и се состанува најмалку еднаш годишно во земја членка која го води годишното ротирачко претседателство. КМ ги одредува износите на годишни придонеси од секоја земја-членка на В4,и ги одобрува правилата за работа на секретаријатот на Фондот и го одобрува буџетот на Фондот. **Советот на амбасадори** е задолжен за одобрување на проектите препорачани за финансирање од страна на Фондот. Тој се состои од амбасадори на земјите-членки на В4 акредитирани за земјата-членка која моментално претседава со Конференцијата на министри за надворешни работи и се состанува најмалку еднаш на секои шест месеци. Советот подготвува програми за седниците на

Конференцијата на министри за надворешни работи, обезбедува следење, контрола и евалуација во работењето на Фондот.²⁰

3.1. Полска и Западен Балкан

Кога се говори за Вишеградската четворка, важно е да се напомене дека Република Полска не само што е една од основачките на оваа група туку таа е и најголемата држава во В4 со 38.433.600 жители. Полска, како шеста по големина земја на Европската унија во однос на населението, претставува многу голем продажен пазар за стоки и услуги. Нејзината локација која се наоѓа во срцето на Европа, нуди бројни поволности за бизнисот. Таа се граничи и со земјите-членки на ЕУ (Германија, Чешка, Словачка и Литванија) и земјите од Источна Европа, Украина, Белорусија и Русија. Ова значи пристап до 250 милиони потрошувачи во радиус од 1000 km.

Полскиот образовен систем произведува специјалисти со експертиза во многу области. Речиси два милиони луѓе учат во Полска – ова е речиси половина од населението на студентска возраст (19 до 24 години). Секоја година, 400.000 дипломирани студенти завршуваат студии. Токму вложувањето во образованието и младите ја прави Полска просперитетна и стабилна и силна држава.²¹

Полската економија бележи раст уште од 1989 година, избегнувајќи каква било рецесија досега, а новото Златно доба за полското општество е на пат поради политиката на левицата која ја спроведува конзервативна влада. Во периодот од 1996 – 2009 година, БДП се движел околу 4,5%. Бројот на нови инвестициски проекти постојано растел. Само во 2009 г. Во 2009 година, Полска привлечла 9,95 милијарди евра странски директни

²⁰ Visegrad Fund. Council of Ambassadors
<https://www.visegradfund.org/about-us/council-of-ambassadors/>

²¹ Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland. *Business in Poland*
[https://www.ms.gov.pl/en/travel to poland/business in poland/business in poland;jsessionid=2655E7E83C0586D1941417C03776CCF4.cmsap5p](https://www.ms.gov.pl/en/travel%20to%20poland/business%20in%20poland/business%20in%20poland;jsessionid=2655E7E83C0586D1941417C03776CCF4.cmsap5p)

инвестиции. Таа била единствената земја во Европската Унија која имала позитивен економски раст во 2010 година.²²

Тенденцијата на економски раст продолжила. Тоа може да се забележи од графиконот 3, каде се претсавени податоците од Меѓународниот монетарен фонд за Полска.

Графикон 2. Бруто домашен производ за Полска тековни цени²³

Извор: International Monetary Fund

Од графиконот 3, може да се забележат податоците за БДП на Полска за периодот 2017 и 2018 година и може да се забележи евидентниот раст. Меѓутоа и за периодот за 2019, 2020 и 2019 година, проекциите на Меѓународниот монетарен фонд се дека Полската економија ќе бележи раст.

Една од највидливите димензии на односите меѓу Полска и Западен Балкан е активност на полските невладини организации. Во текот на последната деценија различни полски невладини организации беа присутни во целиот регион. Нивната активност опфаќаше, меѓу другото, слободата на медиумите, реформата на образованието,

²² Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland. *Business in Poland*
https://www.msz.gov.pl/en/travel_to_poland/business_in_poland/business_in_poland.jsessionid=2655E7E83C0586D1941417C03776CCF4.cmsap5p

²³ International Monetary Fund. *Report for selected countries and subjects*
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2019/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=55&pr.y=19&sy=2017&ey=2021&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=964&s=NGDPD%2CPPP%2CNGDPDPC%2CPPP&grp=0&a=>

граѓанското образование и вклученоста на јавноста, социјалното претприемништво, обуката за спасување, економската самоподршка во време на транзиција, правата на пациентите, женските права или обука на фондовите на ЕУ. Евроинтеграциите се особено важни, Хрватска е интересен пример за економските односи со Полска. Размена меѓу овие две земји е двојно зголемена од пристапувањето на Хрватска во ЕУ. Во 2016 година достигна 700 милиони евра²⁰, а во текот на 2017 година се зголеми за 14,2%.²⁴

3.2 Унгарија и Западен Балкан

Република Унгарија е во составот на Вишеградската група од самиот почеток. Покрај В4 сојузот, Унгарија е членка на НАТО алијанската, а ов 2004 година е земја-членка на Европската Унија. Според Унгарската централна статистичка канцеларија, кога станува збор за демографските параметри, Унгарија како и останатите држави се соочува со намалување на бројот на населението. Подетално податоците се претсатвени на табела.

Табела 7. Број на население во Унгарија 1990-2019 ²⁵

Година	1990	2001	2012	2015	2018	2019
Популација	10.374 823	10.200 298	9.931 925	9.855 571	9.778 371	9.764 000

Извор: Унгарската централна статистичка канцелариј

Унгарскиот либерален режим на странски инвестиции привлече повеќе од половина од вкупните странски директни инвестиции во централна и источна Европа во првата половина на 1990-тите. Значајно е што скоро еден милион мали, претежно

²⁴ Regional Convention on the European Integration of the Western Balkans. *Visegrad group and Western Balkans countries*. Podgorica: European movement in Montenegro. 2018. pg.38

²⁵ Hungarian central statistic office. *Population by type of settlement*
http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wdsd001.html

претпријатија во семејна сопственост се основани во почетокот на 21 век. Друг важен придонесувач за економскиот раст е процутната туристичка индустрија.²⁶

Растот на БДП во 2018 г., изнесувал 4,8%, па доколку се види од структурата на трудот, најголем процент се опфатени услугите со 62,8%, потоа следува производството со 22,4%, градежништвото со 7,4%, земјоделие со 4,8% и останато со 2,7%.²⁷

Унгарија е една од поголемите подржувачи од Вишеградската четворка за Западниот Балкан, но и за евроинтеграциските процеси на регионот.

Според анализите и ставовите изнесени на Регионалната конвенција за ЕУ интеграција на Западен Балкан на г-а Ана Ороз, претсавник на Институтот за Надворешни работи и трговија од Будимпешта, може да се увиди дека унгарските политичари секогаш го сметаат регионот за Западен Балкан како приоритетна област. Покрај безбедносните грижи, зголемените економски интереси влијаат на пристапот на Будимпешта во регионот. Примарната рамка за унгарските односи со Западен Балкан е евро-атлантскиот процес на интеграција кој се смета за најважна гаранција за мир, безбедност и стабилност во регионот.

Ороз потенцира дека Договорите меѓу Унгарија и земјите од Западен Балкан опфаќаат разни аспекти на билатералните односи, вклучувајќи:

Табела 8. Билатерални аспекти на Договорите меѓу Унгарија и земјите од З.Балкан²⁸

- 1. економските прашања и економската соработка (спречување на двојно оданочување, взаемна заштита и поддршка на инвестиции, соработка меѓу коморите, соработка помеѓу инвестициски агенции);**
- 2. соработка во областа на образованието, истражувањето, културата; и**
- 3. соработка во борбата против организираниот криминал, цивилната заштита итн.**

²⁶ Encyclopedia Britannica. *Hungary, Economy*
<https://www.britannica.com/place/Hungary>

²⁷ Hungarian investment promotion agency. *About Hungary*
<https://hipa.hu/main>

²⁸ Regional Convention on the European Integration of the Western Balkans. *Visegrad Group and W.B countries*
http://www.emins.org/wp-content/uploads/2018/08/2018_Visegrad-Group-And-The-Wester-Balkans-Countries-sa-koricom.pdf

Извор: Regional Convention on the European Integration of the Western Balkans

Програмата на Унгарското претседателство на Вишеградската група во 2017-2018 година даде голем акцент на евроатлантските интеграции на Западен Балкан и согласно тоа, В4 ја изрази својата поддршка за регионот во европските политички форуми и во форма на заеднички проекти. Опфатени следниве прашања: прашања поврзани со евроатлантските интеграции на земјите од Западен Балкан, споделување на експертиза В4 во интеграцијата во ЕУ за поддршка на градење на капацитетите, поддршка на настани во Западен Балкан кои се занимаваат со европската ориентација и интеграција, поддршка на ефективното функционирање на Фондот за Западен Балкан.²⁹

3.3 Словачка и Западен Балкан

Република Словачка заедно со Чешката Република во тоа време како сојуз Чехословачка е една од потписниците основачи на Вишеградската група. Словачката економска транзиција обично се смета за многу успешна (понекогаш како најуспешна од сите пост-комунистички земји), иако особено во деведесеттите години беше многу тежок процес. Република Словачка иако нема голема популација, според последните податоци од 2018 година на статистичката канцеларија, во Словачка живеат 5 450 421 жители, таа сепак има висок просечен раст на БДП, и затоа се нарекува Централно-Европски тигар. Поевтина, добро образована работна сила, ниски даночни стапки (20% паушален данок) и стабилна економија со еврото како нејзина официјална валута, привлекува многу странски инвестиции.³⁰

Силниот пораст на вработеноста поради приливот на инвестиции и економијата во подем доведоа до недостиг на работна сила во некои области. Владата планира да ги зголеми платите во јавниот сектор на 10 отсто во секоја од 2019 и 2020 година. Странските инвеститори веќе побараа за дополнителна имиграција за да се олесни

²⁹ Regional Convention on the European Integration of the Western Balkans. *Visegrad Group and Western Balkan countries*. 2018. European Movement in Montenegro. pg.22

³⁰ Slovak Republic. *Guide to Slovakia*
<http://www.slovak-republic.org/>

снабдувањето со квалификувани работници. Според овие податоци но и според последниот економски преглед на ОЕЦД, потенцира дека Словачка треба да стане најбрзорастечката развиена економија во светот во 2019 и 2020 година.³¹

Исто како и останатите држави на В4 и Словачка силно го подржува Западниот Балкан, а особено агендата за влез во ЕУ. Најрепрезентативен пример е директната помош за Р.С.Македонија, преку финансиска помош но и експертска поддршка во 2018 година се отвори Националната конвенција на ЕУ во Р.С.Македонија благодарение на Словачката надворешна политика асоцијација од Братислава.³²

3.4 Чешка и Западен Балкан

Република Чешка како и останатите држави од Вишеградската група активно го подржуваат Западниот Балкан, и низ иманативе години имаат развиено активна соработка на сите полиња.

Според последните податоци на Чешката статистичка канцеларија, Чешка има 10 649 800 жители.³³

Според анализите на Еуростат, Чешка има најмал процент на невработеност во периодот 2017-2018г. Имено во 2017 г. во Чешка имало невработеност од 3.4%, а тој процент се намалил во 2018 г., и изнесувал само 2,4%, споредбено со Словачка каде невработеноста за истата година е 7,5%.

Истите податоци ги надополнува и извештајот на ОЕЦД, кој потенцира дека забрзувањето на растот во 2017 година на 4,6% е повеќе избалансирано отколку во претходните години. Внатрешната побарувачка е предводена од силна потрошувачка на домаќинствата, поддржана од растот на приходите и приватните инвестиции.

³¹OECD Economic surveys 2019. *Slovak Republic*

<http://www.oecd.org/economy/surveys/Slovak-Republic-2019-OECD-economic-survey-overview.pdf>

³² Национална конвенција за ЕУ во Р.С.Македонија. За НКЕУ

<http://nkeu.mk/about/>

³³Czech Statistical office. Latest data

<https://www.czso.cz/csu/czso/home>

Извозот, исто така, продолжи со проширувањето во 2017 година, благодарение на зголемената активност на трговските партнери. Стапката на невработеност продолжи да се намалува во текот на 2017 година, а под 3% е меѓу најниските во ОЕЦД.

Во своите анализи ОЕЦД предвидува раст на економијата и во наредните години 2019 и 2020 г.³⁴

Чешката Република, заедно со другите земји од В4, ја прилагоди стратегијата за надворешна политика својата политика во рамките на Берлинскиот процес за поддршка на политичка и економска помош на земјите од Западен Балкан.

Меѓутоа потребно е да се интензивираат односите, особено на економски план. Постои само многу ограничена економска размена, на пример, само 1% од чешкиот извоз се упатува во Србија. Само за илустрација Чешката Експортна Банка -EGAP ги вреднуваат потенцијалните инвестиции на приватниот сектор во Босна и Херцеговина и немаат право на осигурување. Покрај тоа, во изминатите години не е извршено значително инвестирање на чешките компании.

Чешкиот енергетски концерн ČEZ неодамна ги повлече инвестициите во Албанија и Босна и Херцеговина, а ниту еден чешки милијардер не ги заврши инвестициите во регионот во последните пет години. Единствената нова инвестиција и преземање на активата на Telenor во регионот, како дел од осигурителниот бизнис од групата PPF. И покрај тоа што Чешката агенција за развој (ЦДА) работи преку проекти спроведени од приватни компании во Косово, Србија и Босна и Херцеговина, вкупните економски резултати се под релевантен праг.³⁵

Во 2019 г. се јубилејни 25 години од воспоставувањето на дипломатските врски помеѓу Чешка и Р.С. Македонија. И покрај одличните дипломатски односи забележан е мал економски развој помеѓу двете држави. Во изминатиот период, најзначајна економска активност е реализирањето на првата сесија на Заедничкиот економски комитет, во септември 2013 година во Прага – обврска која произлезе од членот 4 од Договорот за

³⁴ OECD. *Economic Survey of the Czech Republic*
<http://www.oecd.org/economy/czech-republic-economic-snapshot/>

³⁵ Regional Convention on the European Integration of the Western Balkans. *Visegrad Group and Western Balkan countries*. 2018. European Movement in Montenegro. pg.10

економска и индустриска соработка меѓу Владите на Република С.Македонија и Чешката Република, потпишан во Прага, на 10 февруари 2010 година. Трговската размена меѓу двете држави константно бележи зголемување – во 2014 година изнесуваше 125 милиони долари. Автомобилските делови и виното се два најважни македонски извозни артикли на чешкиот пазар. Иако се работи за позитивна тенденција, постои простор и потенцијални можности за уште поголеми бројки кои би ја определиле трговската размена.³⁶

Потребно е да зголеми соработката со сите држави од Западниот Балкан, и таа цел треба да биде поттикната и придвижена токму со новото Чешко Претседателство на В4.

ПОГЛАВЈЕ IV

³⁶ Амбасада на Р.С.Македонија во Прага. *Економска соработка*
<http://www.mfa.gov.mk/prague/index.php/mk/ekonomska-sorabotka>

4.Економиите и демографијата на В4

Развојот на општествата пред се зависи од економијата но и од демографската структура. Токму затоа во ова поглавје ќе се анализираат и детално ќе се опфатат економиите на Вишеградската четворка и нивната демографска структура. Преку Вишеградскиот договор се создаде регионален сојуз за промовирање на политичката стабилност, економски раст и просперитет преку зајакнување на социјалната и економската соработка меѓу Чешка, Унгарија, Полска и Словачка.

Со влезот во Европската Унија во 2004 година, се отвориле значајни стратешки можности за меѓународните финансиски пазари и инвеститори низ целиот свет.

Како најрепрезентативен пример може да се посочи Ситигруп, која всушност била меѓу првите финансиски институции кои го препознаа огромниот потенцијал за раст на регионот на Централна и Источна Европа, особено на четирите вишеградски држави. Од самиот почеток, банката го поддржала растот и има долгогодишно присуство во сите четири економии. Ситигруп значително го прошири своето постоење, вклучувајќи ја и стекнувањето на 135-годишната полска институција на Банка Хендлоуи како дел од нејзината вкупна инвестиција од над 2 милијарди американски долари во регионот.

Преку политичката и економската либерализација, заедно со странските директни инвестиции во просек од околу 30 проценти од БДП годишно, инјектираа капитал, производи, нови технологии и тествани процеси за управување со ризикот и на малопродажните и на корпоративните сегменти на овие растечки пазари.³⁷

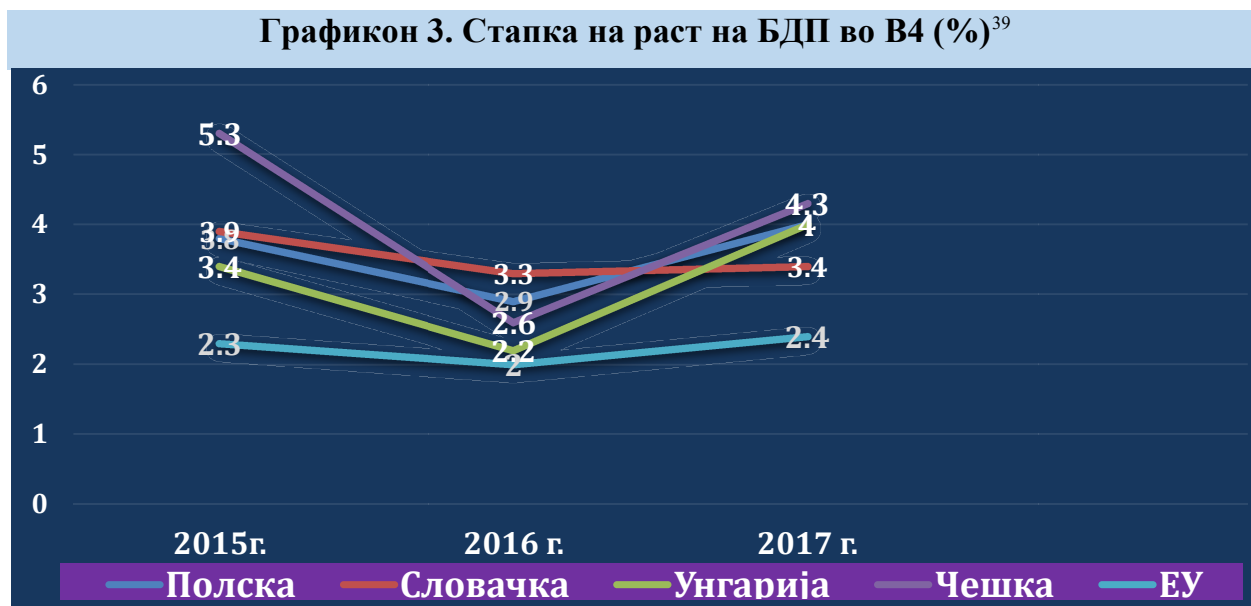
Економското раздвижување на Вишеградската група дополнително е забележано при влезот на четирите држави во ЕУ.

Имено после зачленувањето забележан е раст особено во малопродажниот сектор, каде што еволуцијата на потребите на потрошувачите низ целиот пазар значеше дека средствата се зголемуваат побрзо отколку во корпоративниот сектор, главно како

³⁷Visegrad Group. *Visegrad-One market*
<http://www.visegradgroup.eu/the-visegrad-book/apte-shirish-visegrad>

резултат на поширок пристап до целиот спектар на финансиски производи за малопродажба. Исто така преку либерализацијата на пазарот на капитал се зголеми ликвидноста за речиси 500 проценти во регионот во текот на изминатите пет години. Само Варшавската берза достигнала 50 милијарди евра за само 13 години, како одраз на успешниот раст на економијата како целина, додека полскиот раст на БДП во просек изнесувал 3 % од 2000 г.³⁸

Трендот на стабилна економска состојба продолжил и во наредните години, дури и по светската финансиска криза, според податоците добиени од Еуростат, Чешка, Унгарија, Словачка и Полска укажуваат на многу добри економски показатели. Особено важно е да се нагласат стапките на невработеност во Чешка, Унгарија и Полска, кои се исклучително ниски, односно меѓу најниските во целата ЕУ. Долгорочниот пад на невработеноста е придружен со прилично висок раст на БДП.

Извор: Central European Financial observer

Со речиси сите главни макроекономски сметки, земјите од В4 имаат подобри показатели од просекот на ЕУ. Кога станува збор за демографските процеси и миграциите важно е да се напомене дека земјите од В4 станаа дестинација за многу странски

³⁸ Visegrad Group. *Visegrad-One market*

<http://www.visegradgroup.eu/the-visegrad-book/apte-shirish-visegrad>

³⁹ Central European Financial observer. *The countries of V4 opened 2018 with good indicators*

<https://financialobserver.eu/poland/the-countries-of-the-visegrad-group-opened-2018-with-good-indicators/>

работници, главно од Украина и други поранешни републики на Советскиот Сојуз, кои можат релативно лесно да најдат работа во Полска или во Чешка.

Во последниве години, Полска стана европски двигател за раст кој е единствената економија во Европската Унија која успеа да избегне рецесија за време на глобалната финансиска криза во 2008 година. Во јули 2018 година, Европската комисија ја зголемила прогнозата за растот на БДП на Полска во 2018 година на 4,6% од претходната проценка од 4,3% издадена во мај, што значи дека во ЕУ само Малта и Ирска ќе растат побрзо.

Сепак, полското општество останува различно од повеќето европски врсници. Полјаците имаат посилна десничарска ориентација од остатокот на Европа. Според Европското социјално истражување од 2016 година, околу 31% од Европејците и само 22% од Полјаците ги дефинираат своите ставови како левичари. Центристичките погледи се прогласени за 30% од Полјаците и 32% од Европејците.

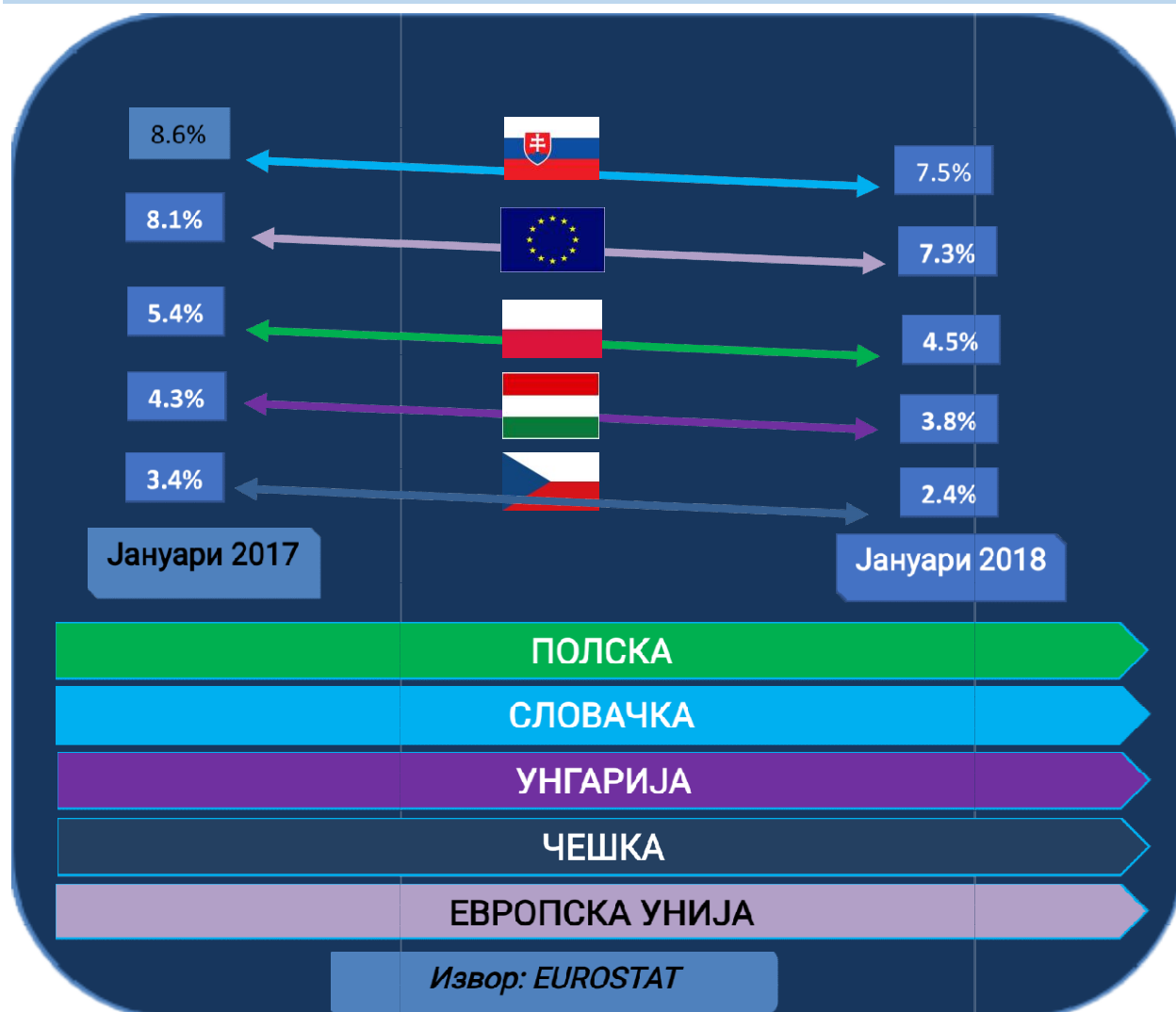
Она што ги разликува Полјаците е дека 48% од нив ќе се постават десно од центарот, додека во просек во Европа само 37% од жителите се гледаат на овој начин. Распределбата на ставовите на оската лево-десничарска во Полска е најблиску до популацијата на Унгарија, Естонија, Ирска и Литванија, додека Норвежаните, Швеѓаните, Германците и Шпанците имаат најоддалечени политички ставови кон оние што ги прогласија Полјаците.⁴⁰

Доколку се направи компарација за невработеност во земјите од В4, ќе се забележи дека најдобри резултати во политиките има Чешката Република, а веднаш зад неа следат Унгарија, Полска и Словачка. Меѓутоа сите земји од Вишеградската група имаат одлични резултати споредбено со просекот на невработеност во Европската Унија.

Од наредниот графикон детално може да се забележат процентите на невработеност во земјите од В4 споредбено со невработеноста во ЕУ.

⁴⁰ Visegrad Insight. *Explaining Poland's Economic Policy*
<https://visegradinsight.eu/explaining-polands-economic-policy/>

Графикон 4. Стапка на невработеност во Вишеградската група и во ЕУ (%)⁴¹

Од графиконот 5 според податоците на Еуростат, може да се забележи пад на невработеноста за периодот јануари 2017 и 2018 година. Најмал процент на невработеност има Чешката од 2.4% во јануари 2018 година, додека најголем процент на невработеност во Вишеградската група има Словачка -7.5%.

Меѓутоа како и другите показатели и овие бројки се менливи па така невработеноста во Полска во 2018 г., која била 4,5%, во март 2019 изнесувала 5,9%.⁴²

⁴¹ Central European Financial observer. *The countries of V4 opened 2018 with good indicators*
<https://financialobserver.eu/poland/the-countries-of-the-visegrad-group-opened-2018-with-good-indicators/>

⁴² Statistic Poland. *Basic data*
<https://stat.gov.pl/en/basic-data/>

Меѓу земјите-членки на ЕУ сите земји од В4 имаат релативно голема стапка на раст на БДП. Во претходната година таа изнесуваше 4,6 отсто во Полска, 4,3 отсто во Чешка, 4,0 отсто во Унгарија и 3,4 отсто во Словачка. Меѓу земјите од ЕУ, повисокиот раст на БДП во 2017 година беше само во Ирска (7,8 отсто), Романија (7 отсто), Малта (6,6 отсто), Словенија (5,0 отсто) и Естонија (4,9 отсто). Општ глобален просперитет, зголемување на потрошувачката, растечки извоз и поголема продуктивност на трудот го стимулираат релативно високата стапка на раст на реалниот БДП.⁴³

Графикон 5. Просечни нето плати во Вишеградската група⁴⁴

Извор: *Central European Financial observer*

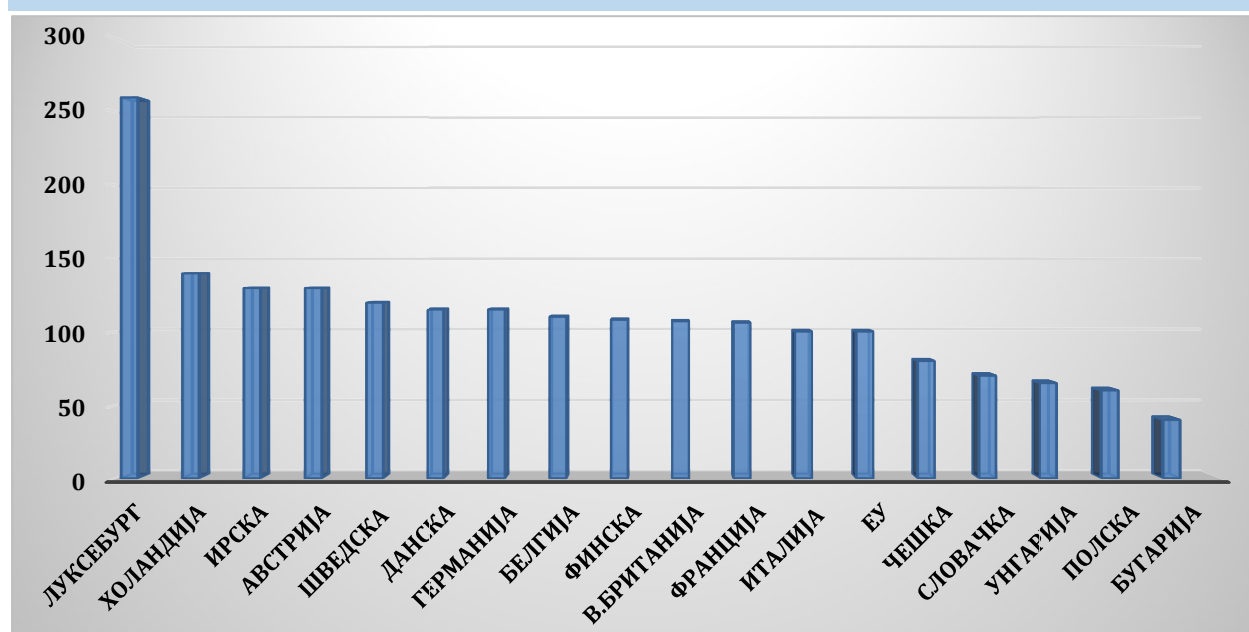
Покрај многу добри индикатори споменати претходно, сè уште има голем јаз меѓу заработката во Централна и Југоисточна Европа и земјите од Западна Европа. Највисоката просечна месечна нето плата во тој регион е во Словенија (1.034 евра), по што следуваат Естонија (954 евра) и Чешка (919 евра), што е најдобар резултат кај членовите на Вишеградската група. Истиот индикатор во Словачка изнесува 783 евра, додека во Полска е 776 евра. Сепак, Полска има значително пониски трошоци за живот од сите останати земји споменати погоре, вклучувајќи ги Словачка и Чешка. Во исто време, Унгарија е забележливо најниска просечна месечна нето плата меѓу земјите од В4 со 569 евра.

⁴³ Central European Financial observer. *The countries of V4 opened 2018 with good indicators*
<https://financialobserver.eu/poland/the-countries-of-the-visegrad-group-opened-2018-with-good-indicators/>

⁴⁴ ИСТО

Од земјите во Вишеградската група, полскиот индекс на трошоците за живот е најнизок (45,20). Релативно нискиот индекс на трошоците за живот е во Унгарија (48.60), иако се уште треба да се има предвид дека платите во Унгарија се меѓу најниските во целата Европска Унија. Највисокиот индекс на трошоците за живот меѓу В4 е во Словачка (50,41), додека во Чешка е 50,09. Словачка е единствената земја во В4 која го користи еврото како валута. Според словачки евраскептици, ова е причината зошто Словачка има видливо повисоки цени, а со тоа и повисоки трошоци за живот, отколку Полска или Чешка. Со највисоките плати во Вишеградската група, не изненадува фактот што Чешка има највисок индекс на куповна моќност (76,35), додека вториот најнизок животен трошок (вклучувајќи ги и намирниците) се оние во Полска (74,42). Овие две земји имаат подобар индекс на куповна моќ од оние земји како што се Грција (53.80), Португалија (61.97) или Малта (66.24). Истиот индикатор за Словачка изнесува 67,29, додека за Унгарија е 50,62.⁴⁵

Графикон 6. Компаративен БДП по жител во ЕУ-2011 г.⁴⁶

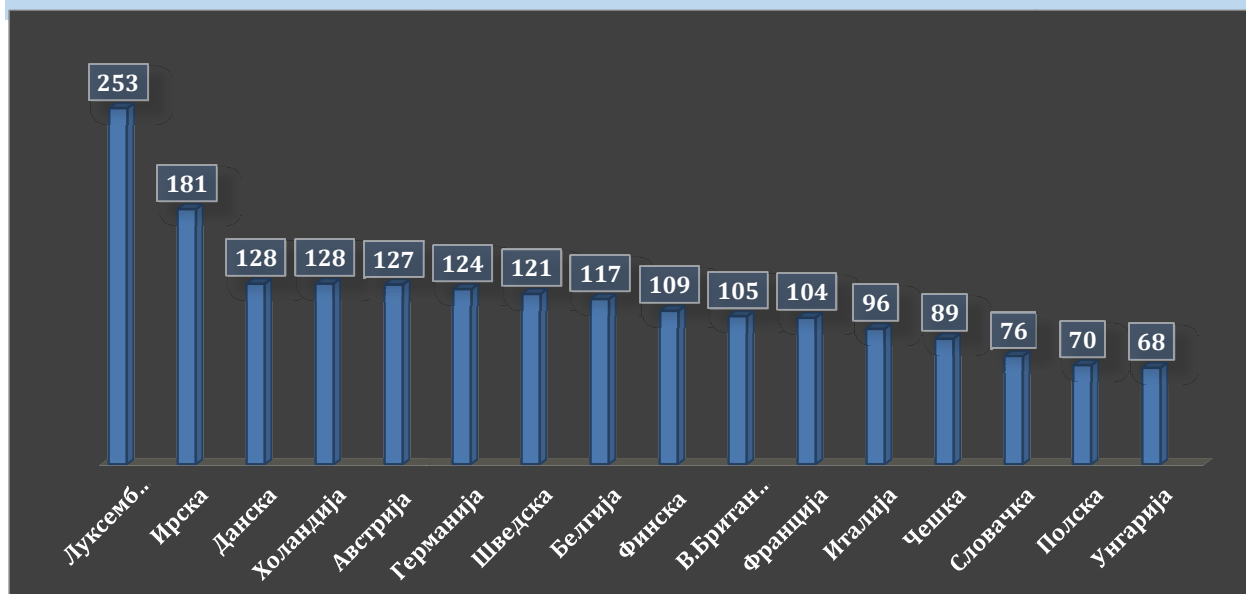
Извор: Европска комисија

Од графиконот 6, јасно се гледа БДП по жител во однос на паритетот на куповната моќ за 2011 г., и може да се забележи дека кај В4 се потребни повеќе реформи за раст на БДП.

⁴⁵ Central European Financial observer. *The countries of V4 opened 2018 with good indicators*
<https://financialobserver.eu/poland/the-countries-of-the-visegrad-group-opened-2018-with-good-indicators/>

⁴⁶ Европска комисија. *Европа: за што станува збор?* Луксембург. 2013. стр.13

Графикон 7. Индекс на обем на БДП по глава на жител во ЕУ-2017г.⁴⁷

Извор: Eurostat

На графиконот 7, претставен е БДП по глава на жител во ЕУ за 2017г., и може да се забележи дека за разлика од 2011 г., земјите од В4 имаат сличен раст Чешка 89, Словачка 76, а воедно Полска успева да го завземе местотото на Унгарија. Полска исто така е водечка од В4 во однос на уделот во буџетот на НАТО со 2,7% од својот БДП.

Графикон 8. Удел на државите В4 во НАТО буџетот (%)⁴⁸

Извор: NATO

⁴⁷Eurostat. GDP per capita, consumption per capita and price level indices

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/GDP_per_capita_consumption_per_capita_and_price_level_indices

⁴⁸NATO. Direct funding of NATO

https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_67655.htm

4.1 Демографски карактеристики на В4

Кога станува збор за демографската структура на Вишеградската група потребно е да се нагласи дека Полска брои најголема популација со 37,9 милиони жители, следна е Чешката Република со 10 милиони, потоа следува Унгарија со 9,8 милиони жители и Словачка со 5,4 милиони жители. Односно сите држави заедно како целина В4 според податоците од статистичките канцеларии за 2017 г., имаат вкупно 63,7 милиони жители.⁴⁹

Графикон 9. Демографска структура на Вишеградската група, 2012-2017 г.⁵⁰

	ПОЛСКА	2012 г. 38.6 милиони жители 2017г. 37.97 милиони жители
	ЧЕШКА	2012 г. 10.51 милиони жители 2017 г. 10.58 милиони жители
	УНГАРИЈА	2012 г. 9.93 милиони жители 2017 г. 9.80 милиони жители
	СЛОВАЧКА	2012 г. 5.40 милиони жители 2012 г. 5.44 милиони жители

Извор: Статистички канцеларии на Вишеградската група

Од графиконот 9, може да се забележи дека иако нема многу голема дискрапанца во демографската структура, единствено Чешката Република Р.Словачка од сите држави од Вишеград забележува раст во наталитетот, имено во 2012 г., имала 10,51 милион жители додека во 2017 г., популацијата во државата била 10.58 милиони жители.

⁴⁹ Czech Statistical office. *Main indicators of the Visegrad group countries*
https://www.czso.cz/documents/10180/80650655/main_indicators_of_the_visegrad_group_countries.pdf

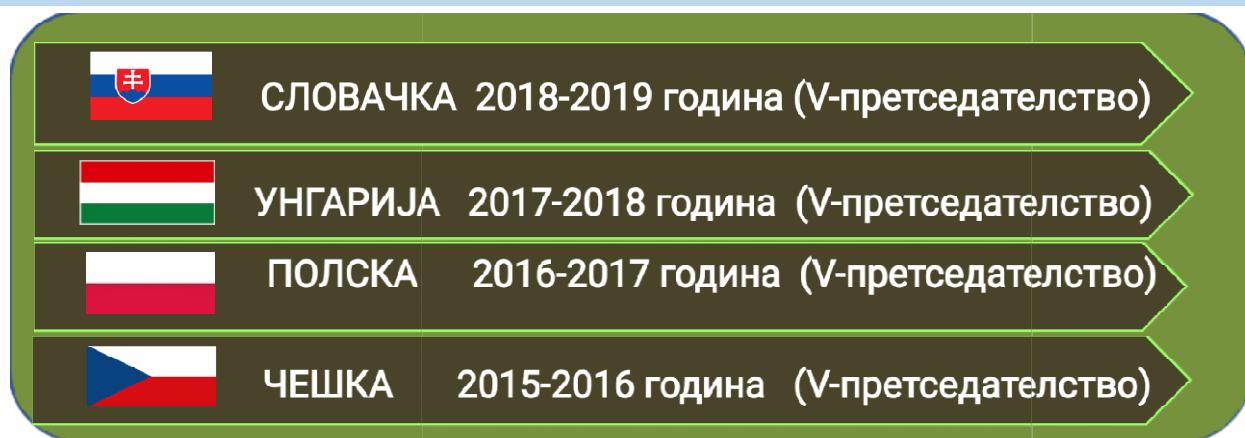
⁵⁰ Czech Statistical office. *Main indicators of the Visegrad group countries*. 2018.pg.15

ПОГЛАВЈЕ V

5.Ротирачко претседателство и Меѓународен Вишеградски фонд

Работата на Вишеградската група се заснова исклучиво на принципот на периодични состаноци на претставниците на земјите-членки на сите нивоа (премиери, шефови на држави, министри, експерти, итн.). Официјалните самити на премиери се одржуваат на годишна основа. Помеѓу овие официјални самити – обично во јуни секоја година – една од земјите од Вишеградската група претседава со групата. Во моментот за периодот јули 2018-јуни 2019г., Словачка го држи своето петто претседателството на В4.

Графикон 9. Ротирачки претседателства на В4, 2015-2019 г.⁵¹

Извор: Presidency programs of Visegrad Group

Словачкото Претседателството на В4 започнало во време на тековните преговори за повеќегодишната финансиска рамка проследено со изготвувањето на новата Стратешка агенда за ЕУ за годините 2019-2024 година. Во мај се избори за ЕП, како и 15 годишниот јубилеј на В4 со влезот во ЕУ.⁵²

⁵¹ Visegrad Group. *Presidency programs*

<http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency-programs>

⁵² Dynamic Visegrad for Europe. *Slovak Presidency 2018-2019 of the Visegrad Group*
file:///C:/Users/ISD/AppData/Local/Temp/Slovak_V4_Presidency_EN.pdf

5.1 Словачко претседателство со В4

Словачкото претседателство сака да стави акцент на зајакнувањето на внатрешната динамика, конкурентноста, безбедноста, меѓусебната поврзаност и кохезијата на Вишеградскиот регион во рамките на ЕУ. Мотото на словачкото претседателство: *Динамички Вишеград за Европа* го изразува исполнувањето на овие амбиции. Словачка продолжила со спроведувањето на приоритетните иницијативи а тоа се:

- ❖ **Промовирање на единство каде што е можно**-постигнување на консензус за прашања кои заедно можеме да ги промовираме на подобар начин на европско ниво;
- ❖ **Нудејќи решенија кои што се од корист**-взаемно спроведување на проекти кои имаат практично позитивно влијание врз граѓаните во земјите од Вишеград;
- ❖ **Почитувајќи ги разликите онаму каде што е неопходно** – барање консензус додека целосно се почитуваат националните интереси.⁵³

Целта на словачкото претседателство е да донесе конкретни резултати во корист на граѓаните на В4 земји во три приоритети области:

- **Силна Европа;**
- **Безбедна средина;**
- **Паметни решенија.**

Силната Европа е клучен фактор за понатамошен динамичен развој и просперитет на вишеградските земји. Безбедната средина е еден од главните предуслови за успешна и стабилна надворешна политика. За Словачкото претседателство клучен инструмент останува спроведувањето на Глобалната стратегија на ЕУ за надворешна и безбедносна политика. Во однос на паметните Паметните решенија се третиот блок на приоритети за Словачкото претседателство во кој покрај координацијата ана дигиталната агенда, главен акцент се дава на тековните иновативни технолошки трендови, чија употреба расте во

⁵³ Dynamic Visegrad for Europe. *Slovak Presidency 2018-2019 of the Visegrad Group*.2018.pg.2

реалната економија. Кружната економија и управувањето со отпадот се некои од иновативните полиња за кои се залагаат сите 4 вишеградски земји.⁵⁴

5.2 Унгарско претседателство со В4

Од јули 2017 до јуни 2018 година, Унгарија по петти пат го одржала ротирачкото претседателство на Вишеградската група. Церемонијата за предавање на ротирачкото претседателство на групата Вишеград се одржала во Сенаторската комора на замокот Краков, односно Вавел. Според Претседателот на Националното собрание на Унгарија, Лазло Ковер, унгарското претседателство се залага за подигање на свеста за соработката на Вишеград – постигнување признание и вистински бренд статус во изминатите 26 години, но и надвор од регионот. Унгарското претседателство сака да пренесе силни пораки во врска со фактот што групата Вишеград придонесува за стабилноста и растот на Европа и сака активно да учествува како конструктивен партнер во најзначајните европски дебати.⁵⁵

Во рамките на унгарското претседателство, опфатени биле следниве клучни прашања: повлекувањето на Обединетото Кралство од Европската Унија, тековната дебата за иднината на ЕУ, вклучувајќи ја и социјалната димензија – со значителни влијанија врз европската конкурентност, дискусии за повеќегодишната ЕУ по 2020 година-Финансиската рамка, политиката на кохезија како и заедничката земјоделска политика.

Унгарското претседателство под мотото *V4 Connects* се фокусираше на четири точки:

- Европски Вишеград;
- Регионален Вишеград;
- Дигитален Вишеград;

⁵⁴ Dynamic Visegrad for Europe. *Slovak Presidency 2018-2019 of the Visegrad Group*.2018.pg.5

⁵⁵ Hungarian Presidency. *Handover of the rotating presidency of the Visegrad group in Crakow*
<https://v4.parlament.hu/en/-/a-visegradi-csoport-soros-elnoksegenek-atadasa-atvetele-2017-aprilis-29-en-krakkoban>

- **Глобален Вишеград.**⁵⁶

Токму со започнување на проектот “V4 Smart Platform иницијатива на Унгарскиот национален мобилен платежен систем, е насочена кон електронски услуги кои можат заеднички да се воведат во земјите од В4.⁵⁷

5.3 Полско претседателство со В4

Јубилејното 25-годишно Претседателство со В4 се одржало во 2016 г., во Полска, и дало одлична можност да се сумираат и анализираат досегашните достигнувања. Покрај јубилејот на Вишеград, Полска во 2016 година била домаќин и на Самитот на НАТО. Овој Самит бил соодветна прилика за зајакнување на дијалогот за безбедносните прашања во рамките на Групата и обединување на својот глас на ниво на Алијансата. Приоритети на полското претседателство претставени се на табела.

Табела 9. Приоритети на Полското претседателство со В4, 2016-2017г.⁵⁸

- **Цврст глас на В4 во ЕУ** -координација на европската агенда и соработка за клучните предизвици. Креирање на синергии преку зголемен дијалог: развивање регионална соработка врз основа на институционални и функционални синергии;
- **Безбедност и стабилност во регионот**-зајакнување на соработката во областа на заедничката безбедност;
- **В4 идентитет и видливост**-градење на единство врз основа на заедничко наследство и вредности, социјален аспект на соработка, и ефективни комуникациски стратегии;

⁵⁶ Ministry of foreign affairs and Trade of Hungary.V4 Connects.Budapest.2017.pg.3

⁵⁷ Hungarian presidency of Visegrad Group. *White paper of Hungarian presidency V4 smart platform*
<http://v4.gov.hu/white-paper-of-the-hungarian-presidency-s-v4-smart-platform-published>

⁵⁸ Visegrad Group. *Program of the Polish Precedency in the Visegrad group*
<http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency-programs/program-of-the-polish>

- **Кохезија и поврзување-зајакнување** на кохезијата и развивање на соработката на В4 преку подобрување на транспортните врски.

Извор: Vishegrad Group

Полското претседателство ги опфатило: единствениот пазар на ЕУ , дигиталниот пазар, интероперабилноста -создавање услови за иновации во земјите од В4, консултации за кохезионната политика и преглед на Финансиската рамка за повеќегодишна рамка 2014-2020. Климатските и енергетските политики.⁵⁹

5.4 Чешко претседателство со В4

Во 2015 година започнало V-то Чешкото претседателство со Вишеград. Со избраниот слоган, *Trust* ,чешкото претседателство решило да ја потенцира заложбата на В4 за зајакнување на меѓусебната доверба и солидарност. Фактот што Вишеградската група ги избра овие две цели како основа за својата соработка, докажува безвременоста на својот фокус. Чешкото претседателство издвоило неколку приоритети и тоа:

- **Заедништво;**
- **Енергија;**
- **Европската соседска политика, политика за проширување, поддршка при транзиција и помош за развој;**
- **Безбедност и одбранбена соработка;**
- **Активно практикување на принципот на солидарност во ЕУ;**
- **Дигитална агенда и развој на инфраструктура;**

⁵⁹Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland. *Poland concludes one-year chairmanship of the Visegrad Group*
https://haga.msz.gov.pl/en/p/msz_en/foreign_policy/europe/visegrad_group/polish_presidency_of_the_visegrad_group_2016_2017/poland_concludes_one_year_chairmanship_of_the_visegrad_group;jsessionid=CEFE478778CA6F1AA8CC9EA1D14B4F31.cmsap1p

➤ **Борба против даночна измама и затајување.**⁶⁰

И со претходното претседателство во периодот 2011-2012 г., Чешка се покажала како особен актер во промените. Еден од приоритетите било формирањето на мрежата на тинк-тенкови В4. Токму платформата Вишеград тинк е формиран во 2012 г. од осум В4 тинк-тенкови: Center for Euro-Atlantic Integration and Democracy (CEID), Centre for Eastern Studies (OSW), EUROPEUM-Institute for European Policy, Globsec Policy Institute-GPI, Institute for Foreign Affairs and Trade (IFAT), Institute of International Relations (IIR), The Polish Institute of International Affairs (PISM), Research Center of the Slovak Foreign Policy Association (RC SFPA). Тие се финансирани од Меѓународниот Вишеградски фонд.⁶¹

5.5 Меѓународен Вишеградски фонд

Меѓународниот Вишеградски фонд има една од клучните улоги на Вишеградската група. Фондот е меѓународна донаторска организација основана во 1999 година во Вишеград. Договорот за формирање на Вишеградскиот фонд го потпишале претставниците на Вишеградската група, претставен на табела 6.

Табела 10. Основачи на Меѓународниот Вишеградски фонд⁶²

• Претседател на Владата на Чешката Република -Милош Земан
• Претседател на Владата на Република Унгарија-Виктор Орбан
• Претседател на Владата на Република Полска-Јержи Бузек
• Претседател на Владата на Република Полска-Микулаш Цуринда

⁶⁰Visegrad Group. *Czech Presidency 2015-2016*

<http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency-programs/20152016-czech>

⁶¹ Think Visegrad. About the Think-tank platform <https://think.visegradfund.org/>

⁶²Agreement concerning the establishment of the International Visegrad Fund

https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/visegradfund.org/uploads/2018/12/IVF_statute.pdf

Извор: Договор за основање на Меѓународен Вишеградски Фонд

За неговото седиште е избран градот Братислава. Со повеќе од 11 годишни рокови и повици за предлози, Фондот доделува грантови, и стипендии . Фондот го поддржува развојот на соработката во културата, научната размена, истражувањето, образованието, размената на студенти и развојот на прекуграничната соработка и промоција на туризмот.

Тој претставува граѓанска димензија на соработката на В4. Во поголемиот број на случаи Фондот обезбедува финансирање на активностите на невладините организации и индивидуалните граѓани. Финансиските средства се доделуваат преку грантови, стипендии и уметнички живеалишта обезбедени годишно со еднаков придонес на сите земји од В4. Покрај земјите од Вишеградската четворка, другите земји-донатори обезбедија уште 10 милиони евра преку разни шеми за грантови кои ги води Фондот од 2012 година.

Извор: Visegrad Fund

⁶³ Visegrad Group. *Aims and structure*
<http://www.visegradgroup.eu/about/aims-and-structure>

Од графиконот 11, се забележуваат најголемите земји донатори на Вишеградскиот Фонд, а тоа се: Канада, САД, Шведска, Холандија, Германија, Швајцарија и Јужна Кореја. Фондот обезбедува средства за заеднички културни, научни, истражувачки и образовни проекти, младински размени, промоција на туризмот и прекугранична соработка. Повеќето од примателите на грантот се граѓански организации, општини и локални власти, универзитети, училишта и други јавни институции, како и индивидуални граѓани.

Фондот, доделува индивидуални стипендии и уметнички живеалишта. Во текот на повеќегодишното постоење, Фондот поддржал повеќе од 5.000 проекти преку грантови и доделил повеќе од 2.000 стипендии и уметнички живеалишта во вкупна вредност од повеќе од 75 милиони евра. Буџетот на Фондот се состои од еднаков придонес на владите на Вишеградската група. Фондот има три регуларни програми за грантови (Вишеградски грантови, Вишеград + Грантови, Вишеградска стратешка програма – Стратешки грантови и стратешки конференции) и две главни програми за мобилност – шеми за стипендии и програма за престој во уметност.⁶⁴

ПОГЛАВЈЕ VI

⁶⁴Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic. *International Visegrad Fund*
https://www.mzv.cz/jnp/en/foreign_relations/visegrad_group/international_visegrad_fund_1.html

6. Апликација за Западен Балкан

По примерот на Вишеградската група, и Западниот Балкан може да има одлична соработка на сите полиња, особено на економскиот план. Србија, Црна Гора, Македонија, Босна и Херцеговина, Албанија и Косово би требало да ги забрзат своите евроинтегративни патеки за членство. Перспективата за членство на балканските земји им е отворена уште во 2003 година, на самитот во Солун, но досега се приклучила само Хрватска. Македонија е кандидат за членство од 2005 година, но преговори не се отворени до денес.

Стратегијата под наслов **„Веродостојна перспектива за проширување за државите од Западен Балкан“** во Стразбур била претставена од страна на еврокомесарот за проширување Јоханес Хан. Според оценките и изјавите во медиумите, до 2025 година би требало да се случи наредното проширување на ЕУ.

Западен Балкан има значителен економски потенцијал. Стапките на раст се повисоки од тие на ЕУ и е сè поинтересен пазар за стоките и услугите на ЕУ кој постепено станува дел од европските вредносни синџири. Нивото на економска интеграција со Унијата веќе е многу високо како резултат на спогодбите за стабилизација и асоцијација.⁶⁵

Вишеградската група секоја година при ротирањето на своето претседателство креира агенда со работни групи, меѓународни конференции и договори за соработка. Соработката со Западниот Балкан се интензивирала и подогнала на министерско ниво во 2012 г., кога била одржана средба на министрите за надворешни работи на Вишеградската група и на Западен Балкан.

Во 2013 покрај Министерските средби на земјите од В4 со нордиските и балтичките земји повторно била одржана средба и со Западниот Балкан.

Ваквата соработка продолжила и во наредните години, се до 2016 година, кога соработката била подигната на повисоко ниво, каде покрај остварената средба на

⁶⁵

Стратегија на Европска комисија за проширување со земјите од Западен Балкан до 2025 година
<file:///C:/Users/ISD/Downloads/EU/Стратегијата.на.Европската.Комисија.за.проширување.со.земјите.од.Западниот.Балкан.до.2025.година.pdf>

министрите за надворешни работи на Вишеградската група и Западен Балкан, бил одржан самит на премиерите на В4 и на премиерите на Македонија и Бугарија.

Воедно на овој Самит била усвоена и заедничка декларација на министрите за внатрешни работи на Вишеградската група со Словенија, Србија и Македонија.⁶⁶

Истата година, под водство на Полското претседателство во В4, на годишниот состанок на министрите за надворешни работи на Вишеградската група и Западен Балкан кој се одржа во Варшава на 29 ноември 2016 година, Министрите од В4 не само што ја потврдиле својата континуирана поддршка за земјите од Западен Балкан на патот кон ЕУ, туку тоа го нагласиле и со носењето на Варшавската декларација која гласи:

“Проектот за основање на Фондот за Западен Балкан врз основа на моделот на Меѓународниот Вишеградски фонд континуирано напредува, а В4 го поздравиле завршувањето на процесите на ратификација во четири земји од Западниот Балкан. Министрите на В4 ја потврдиле решеноста да продолжат да обезбедуваат техничка помош за почетокот на работата на Фондот за Западен Балкан. Вишеградската група, исто така, ветила дека ќе продолжи да ги истражува начините за понатамошно проширување на соработката помеѓу двете регионални групи.”⁶⁷

Преку основањето на Фондот за Западен Балкан се покажуваат конкретни чекори за соработка од страна на Вишеградската група. Целите на фондот ќе се спроведуваат преку финансиска поддршка на активностите во која било област што придонесува за прекугранична и меѓурегионална соработка и за зајакнување на регионалната кохезија, особено во следните области:

- **Промоција и развој на културна соработка;**
- **Промоција и развој на научни размени, истражувања и соработка во областа на образованието;**
- **Промовирање на одржлив развој;**

⁶⁶ Visegrad Grup. *Selected events*
<http://www.visegradgroup.eu/calendar/2016>

⁶⁷ Western Balkans Fund. *Annual Conference of the MFA of the Western Balkans and Visegrad Group countries*
<http://westernbalkansfund.org/2016/11/29/annual-conference-of-the-ministers-of-foreign-affairs-of-the-western-balkans-and-visegrad-group-countries/>

- Промовирање и развој на младите, прекуграничната соработка, медиумите, европската интеграција и родот како прашања за вкрстување.⁶⁸

Покрај официјалната и институционализирана соработка, потребно е да се нагласи огомниот потенцијал кој го нудат граѓанските организации и нивното вмрежување и креирање на заеднички проекти. Меѓутоа пред да се добие перцепција дека граѓанскиот сектор важи само како генератор на грантови, потребно е да се нагласи и неговата улога во креирањето на политики. За разлика од Западниот Балкан каде создавањето на политики се прави преку еден несистематски дел, во кој не се вклучуваат граѓанските организации како партнери, во Вишеградската група има спротивен процес, а тоа е нивно активно вклучување во креирањето на јавни политики, но и јаки човечки капацитети во ГО.

Еден од позитивните примерите е токму **CEE Bankwatch Network** кој заедно со партнерите од Албанија, Босна и Херцеговина, Чешка, Унгарија, Македонија, Србија и Словачка, организираат серија на партнерства за активно учество на граѓанските организации во овие земји за да влијаат врз финансирањето на проекти и програми за ефикасно искористување на ресурсите од европски средства.

Соработката на граѓанскиот сектор особено се надоградува и преку директната финансиска поддршка на Меѓународниот Вишеградски фонд. Многу од проектите воспоставиле одлична соработка помеѓу граѓански организации од В4 но и ГО од Западниот Балкан (Проектите: Вишеград и Балканот CEE Bankwatch, Action CEE, итн).

Интензивираната соработка помеѓу граѓанскиот сектор е од круцијално значење бидејќи покрај добиените грантови таа остварува и ги подобрува билатерални односи со државите од В4, потребно е интензивирање и во економиите на В4 и Западен Балкан.

6.1 Западниот Балкан како В4

⁶⁸ Western Balkan Fund. *Mission of the Western Balkans Fund*
<http://westernbalkansfund.org/mission/>

Западниот Балкан е првиот јужен сосед на Вишеградската група. Покрај географските карактеристики на регионот, економската соработка со В4, многу од проектите од граѓанскиот сектор се вмрежени и финансиски подржани токму од Меѓународниот Вишеградски фонд. Меѓутоа во последниве години, по настанувањето на мигрантската криза Вишеградскиот фонд гледа и како безбедносен партнер на земјите од Западниот Балкан, бидејќи тие се првите држави кои всушност се соочуваат со бегалците и мигрантската криза. За таа цел повеќето од државите од В4 испратија и свои полициски службеници да им помогнат на своите колеги особено во делот на граничната полиција.

Западниот Балкан отсекогаш се соочувал со многу проблеми, регионални диспаритети, територијални проблеми, билатерални прашања и слично. Еден од заедничките настапи на Западниот Балкан е преку одржувањето на *Процесот Брдо-Бриони*. Уште во 2013 година на Брдо кај Крањ по иницијатива на претседателите на Словенија и Хрватска се одржал првиот состанок на лидерите од регионот. Главната цел на Процесот Брдо-Бриони е европска интеграција на земјите од регионот и економскиот напредок на Западен Балкан преку јакнење на регионалната соработка и решавање на отворените прашања.

Имајќи ја предвид европската интеграција, лидерите на земјите од Брдо-Бриони процесот ја препознале потребата за нова иницијатива која ќе ги заземе долгогодишните регионални иницијативи кои најмногу функционираат на принципот на декларации, без видливи мерки и активности. Процесот Брдо-Бриони одигра важна улога, замена на недостаток на идеи од други регионални иницијативи и воведување на свеж воздух и нови идеи со видливи политички резултати, дополнети понатаму со практични резултати од Самитите на Западен Балкан во Берлин и последователните процеси на Виена, Париз и Рим. Она што особено вреди да се нагласи е посветеноста за постигнување на отворен и конструктивен дијалог меѓу сите земји од регионот, кој го презеде Процесот Брдо-Бриони на следното, повисоко ниво, преку надминување на воспоставениот принцип на декларативно функционирање на сите други регионални иницијативи и донесување конкретни акции, мерки и чекори.

На 27 април, 2018 г., Р.Македонија беше домаќин на лидерите на Западен Балкан. Лидерите на Процесот Брдо-Бриони го истакнаа нивното одобрување на објективните критериуми за проширување на Европската Унија со членовите на Процесот Брдо-Бриони,

каде што се истакнува оценувањето на индивидуалните заслуги и тие ги поздравиле пораките и конкретните предлози од ЕУ- Стратегија за Западен Балкан.⁶⁹

На настанот Брдо-Бриони учество земал и Претседателот на Европскиот совет **Доналд Туск** кој ја потенцирал економската соработка и истакнал дека ЕУ цврсто се залага за европската перспектива на регионот и според него тоа е факт кој, како што го докажува трговијата помеѓу ЕУ и земјите од регионот и тоа е само еден аспект.

Туск додал дека доколку се погледне вкупната трговија на земјите од Западен Балкан, дури 73% е со ЕУ, 12 пати поголема од вкупната трговија со Кина, и 15 пати повеќе од Русија.

Меѓутоа од негова страна било додадено дека Европската Унија не е само за трговија, инвестиции и пари, едноставно станува збор за какви општества сакаме да бидеме.⁷⁰

Белгија, Холандија и Луксембург биле витален дел од повоената интеграција, здрав Вишеградски регион би ги стимулирал своите соседи и партнери. Алтернативите за европскиот проект имаат присуство во Централна и Источна Европа, како во нивната неодамнешна колективна меморија, така и преку нивните надворешни граници.⁷¹

Процесите како Брдо-Бриони и Вишеградската група треба да дадат посилен импулс и мотив за продлабочена економска соработка на државите од Западен Балкан, од едноставна причина што досегашната економска соработка е на завидно ниво. Доколку се направи подетална анализа ќе се увиди и фактот што покрај овие два процеси, во Југоисточна и Централна Европа се јавува и трет актер а тоа е Соработка 16+1, кој во последниве години завзема доста силни позиции на економски план со кинеските грантови.

Западниот Балкан е атрактивен пазар за земјите од Вишеградската група. Со зголемување на економската соработка и двата партнери имаат бенефиции. Доказ за

⁶⁹ European Western Balkans. Brdo-Brijuni Process: Summit in Sofia as a concrete expression of reasserted EU's approach to the region

<https://europeanwesternbalkans.com/2018/04/30/brdo-brijuni-process-summit-sofia-concrete-expression-reasserted-eus-approach-region/>

⁷⁰ European council. Remarks by President Donald Tusk at the press conference of the Brdo-Brijuni summit

<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/04/27/remarks-by-president-donald-tusk-at-the-press-conference-of-the-brdo-brijuni-summit/>

⁷¹ 4liberty.eu. The Visegrad Group: 25 Years of Freedom, 10 Years in the EU

<http://4liberty.eu/newtheme/the-visegrad-group-25-years-of-freedom-10-years-in-the-eu/>

плодната соработка во економскиот домен говорат и следниве податоци од Унгарската централна статистичка канцеларија претставени на табелата.

Табела 11. Обем на унгарската надворешна трговија со земјите од Западен Балкан⁷²

Износ-милиони форинти	2010 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.
Албанија	342.5	4 384	5 368	6 809
Б и Х	21 744	31 146	33 894	48 007
Хрватска	67 359	133 715	145 916	181 946
Македонија	1 718	5 275	13 650	25 509
Косово	15.9	104.3	147.7	506.1
Црна Гора	7 555	878.5	11 964	10 157
Србија	77 023	166 398	194 956	271 923

Извор: Унгарската централна статистичка канцеларија

Од табелата јасно се гледа дека низ текот на годините, обемот на надворешната трговија драстично се променил, поконкретно доколку го видиме случајот со Македонија во 2010 г., обемот на унгарската надворешна трговија изнесувал 1718 милиони форинти, додека во 2017 г., тој пораснал на 25 509 милиони. Од регионот најголема соработка е остварена со Србија и Хрватска.

Доколку се направи компарација на извозот и увозот на Западен Балкан со ЕУ, ќе се забележи дека во 2018 г. е остварен извоз од 31,8 милијарди евра, и увоз од 22,6 м. Евра.⁷³ Овие податоци говорат дека, В4 може уште повеќе да ја засили економската размена со државите од Западниот Балкан.

Како најмеродавен доказ за поголема економска соработка на В4 со Западниот Балкан, е токму предпристапната помош која ја добива од страна на ЕУ. Земјите од Западен Балкан треба да работат на заеднички инвестициски проекти пред се во областа

⁷² Regional Convention on the European Integration of the western Balkans. *Visegrad group and Western Balkans countries*. 2018. Podgorica: European movement in Montenegro pg.23

⁷³ Eurostat. *Western Balkan countries-EU, International trade in goods statistics*

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Western_Balkan_countries-EU_-_international_trade_in_goods_statistics

на инфраструктурата, енергетиката и образованието за да обезбедат поголем економски раст. Доколку се анализираат распределените средства од страна на ЕУ кон земјите од Западен Балкан преку ИПА I и ИПА II програмата може да се видат распределени следниве средства.

Табела 12. Распределени и планирани средства за Западен Балкан и Турција⁷⁴

Распределени средства 2007-2013 г.		Исплатени	2014-2020 г.
Турција	4.396 милијарди	2556	4454
Србија	1,213 милијарди	791	1508
Хрватска	802 милиони	449	/
Косово	679 милиони	486	645
Босна и Херцеговина	554 милиони	360	166
Албанија	512 милиони	277	649
Македонија	508 милиони	250	664
Црна Гора	191 милиони	131	270

Извор: Европска комисија

Западниот Балкан на располагање го има инструментот за развој на претпријатијата и за иновации на Западен Балкан-ВБ ЕДИФ. ЕДИФ постепено се развива во регионален центар за развој на приватниот сектор. Европската инвестициска банка, Европскиот инвестициски фонд и Европската банка за обнова и развој заеднички работат на здружување на сите корисници, меѓународните финансиски институции, и ЕК. До денес околу 60 % од вкупната вредност од 6 милиони евра се посветени на подобрувањето на добрососедските односи и унапредувањето на процесот на помирување во регионот. Опфатена е размена на млади, образование за возрасни, туризам, културно наследство и родова еднаквост во регионот.⁷⁵

6.2. Граѓанскиот сектор прв чекор кон соработка

⁷⁴ Европска комисија, Трансформативната моќ на проширувањето, Луксембург, 2015 стр. 74

⁷⁵ Европска комисија, Трансформативната моќ на проширувањето, Луксембург, 2015 стр. 64

Граѓанскиот сектор е главниот двигател на промените во општеството. ГО од Вишеградската група имаат значително искуство особено во доменот на активно учество на граѓанските организации во сегментот на финансирањето на проекти и програми за ефикасно искористување на ресурсите од европски фондови. Токму затоа е потребно да се искористат нивните знаења и вештини за надградба на ГО во Западен Балкан. Бидејќи Bankwatch има искуство во програмирањето на фондовите на ЕУ во новите земји-членки и поседува експертиза за процесот на проширување и пристапување кон ЕУ, ова знаење природно се пренесува на членките и партнерските организации на Bankwatch во земјите од Западен Балкан. Во Македонија иницијативата се развила уште во 2011 г., како еден од начините граѓанските организации за заштита на животната средина да учат за ИПА и новиот процес на програмирање за ЕУ фондовите за Р.М. Истата година Bankwatch и партнерите од Албанија, Македонија и Србија го објавиле првиот повеќе јазичен прирачник за ИПА кој бил дистрибуиран до граѓанските организации од регионот, со цел да се прошират знаењата за ИПА. Додека во 2012 и 2013 г., ГО се организирале за процесот на програмирање на ИПА и создадале сојузи за подобар дијалог со институциите.⁷⁶

Напоредно со Bankwatch постојат и други иницијативи за интензивирана соработка на В4 со Западниот Балкан. Една од посупешните проекти е: **“Action SEE” - Одговорност, технологија, и мрежа на институционална отвореност во Југоисточна Европа**”. Поради недоволната искористеност на ИСТ алатките за добро владеење во земјите од Западен Балкан, пред се поради недостатокот на свест и вештини, Вишеградскиот фонд се одлучил да го финансира овој проект, за да придонесе за надминување на овие пречки, преку процесот на здружување на граѓанските организации и институциите од овој регион.⁷⁷

Всушност главната цел на овој проект е да се изгради едно динамичко општество кое ќе има капацитет да ги мобилизира своите граѓани, а се со цел нивно активно вклучување во процесите поврзани со доброто владеење во контекст на пристап кон ЕУ, и кое влијае

⁷⁶ CEE Bankwatch Network. International Visegrad Fund. *Земјите од Вишеград и Балканот*
<https://bankwatch.org/wp-content/uploads/2014/11/V4-Balkans-IPAGuide-MK.pdf>

⁷⁷ Фондација Метаморфозис. Акцион Вишеград CEE
http://metamorphosis.org.mk/proekti_arhiva/aktion-see-odgovornost-tehnologija-i-mrezha-na-institucionalna-otvorenost-vo-jugoistocna-evropa/

на политиките и процесот на донесување на одлуки, како на национално, така и на регионално ниво во Западниот Балкан. Преку овој проект опфатени биле 5 области на делување.

Табела 13. Приоритени области на дејствување на проектот Action SEE⁷⁸

1. Пренесување на знаењето од В4 државите, поврзано со надминување на предизвиците во однос на доброто владеење, во контекст на пристапот кон ЕУ;
2. Градење на капацитети на граѓанските организации, преку одржување на обуки и преку менторство;
3. Мапирање на постоечките владени механизми за активно граѓанско учество како предуслов за добро владеење во четирите земји од Западен Балкан;
4. Вмрежување со цел изградба на поширока база за поддршка за прогресивна промена.

Извор: Фондација Метаморфозис

Особено важно е да се нагласи дека во овие процеси активен придонес дал и проектот: **“Вишеград и Балканот работиме заедно за развој со ефикасно искористување на ресурсите”**. Овој проект траел цели 18 месеци, поточно од 2013-2014 година, и главниот акцент го ставил на вклучување на граѓанските организации во развојот на националните политики кои ќе овозможат примена на практики за ефикасно искористување на ресурсите. Тој овозможил споделување на вештини преку пракса, заеднички состаноци со партнерите и подготовка на информативни материјали и ставови на граѓанските организации за политиките.⁷⁹

⁷⁸ Фондација Метаморфозис. Акцион Вишеград СЕЕ

http://metamorphosis.org.mk/proekti_arhiva/aktion-see-odgovornost-tehnologija-i-mrezha-na-institucionalna-otvorenost-vo-jugoistochna-evropa/

⁷⁹ СЕЕ Bankwatch Network. International Visegrad Fund. *Земјете од Вишеград и Балканот*

<https://bankwatch.org/wp-content/uploads/2014/11/V4-Balkans-IPAGuide-MK.pdf>

Недостатоците во системите за креирање на политики во земјите од Западниот Балкан ја дале идеата за подготовка и реализација на проектот: **“Пристапување во ЕУ – следење и застапување: Подобрување на капацитетите и потенцијалот на граѓанските организации на Вишеград и Западниот Балкан”**. Преку овој проект е предвидено ГО да дадат активен придонес преку подобрување на капацитетите на ГО во Западниот Балкан. Главната цел на проектот е да обезбеди ефикасна правна рамка за функционирање на ГО, користејќи го пред сè искуството на организациите од В4 групата. Овој проект е финансиски подржан од Меѓународниот Вишеградски фонд, кој предвидува за периодот од март 2018 до февруари 2018г., капацитетите и потенцијалот за застапување на јавни политики да бидат подобрени преку размена на знаења и искуства во Вишеградската група и Западниот Балкан, преку конзорциум од 10 партнери. Стекнатите вештини ќе бидат споделени со 180 ГО од Западен Балкан, но во проектот учество имаат и јавните службеници од Западниот Балкан, кои преку свој удел во овој проект, би ја зголемиле и нивната одговорност за подобрување на системот за создавање на јавни политики.

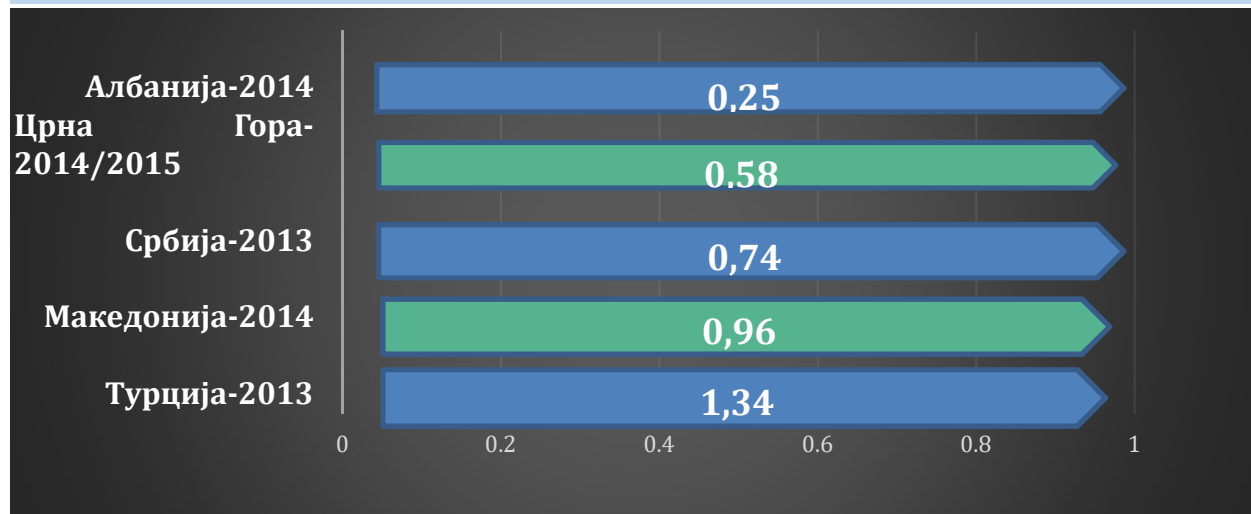
ГО	Западен Балкан	ГО	Вишеград 4
European Policy Centre	Србија	EUROPEUM	Чешка
Group for Legal and Political Studies	Косово	Central European University	Унгарија
European Policy Inst.	Р.С.Македонија	Slovak Governance Institute	Словачка
Institute for democracy and Mediation	Албанија	Foundation IDEA Rozwoju	Полска
Institute Alternative	Црна Гора		
Foreign Policy Initiative	БиХ		

Графикон 11. Граѓански организации од В4 и З.Балкан,учеснички во проектот⁸⁰

Извор: Институт за европска политика

За важноста на ГО говори и фактот дека според истражувањата на МЦМС за 2015 година, ГО во Западниот Балкан имаат извонреден удел во допринесувањето на БДП.

Графикон 12. Учество на граѓанските организации во вкупниот БДП (во %) ⁸¹

Извор:Македонски центар за меѓународна соработка

Од графиконот 11, може да се забележи дека на спроведеното истражување на Македонскиот центар за меѓународна соработка, ГО во Турција имаат најголем удел во вкупниот БДП со 1,34%, следна од државите е Р.С.Македонија. Учеството на ГО во вкупниот БДП во 2014 г, изнесувал 0,96 %, односно македонските невладини организации имале остварено вкупно приходи од **81. 516 756 милиони денари**.

Меѓутоа кога станува збор за редовно вработување во граѓанскиот сектор, тука има значителни можности за подобрување. Турција има околу 50.976 редовно вработени (2013 г.), Косово имало 8743 редовно вработени (2014 г.), Албанија 7505 вработени (2014 г.), Србија 6729 (2013 г.), Македонија 1879 вработени (2014 г.).

⁸⁰ Институт за европска политика. *Пристапување во ЕУ, следење и застапување*
<https://epi.org.mk/post/7480>

⁸¹ МЦМС. *Извештај за економската вредност на непрофитниот сектор во Земјите од Западен Балкан и Турција*. 2015. Белград: The Balkan Trust for democracy. стр.14-15

Овие бројки се однесуваат на т.н “целосни вработувања”, додека останатите лица се ангажираат на одреден временски период на проекти, и затоа не фигурираат во овие анализи за ГО. Доколку ГО правилно се развиваат низ годините, тоа може да значи сигурни работни места особено за младите.

Покрај колективната соработка на Вишеградската соработка со Западниот Балкан, постојат и билатерални иницијативи на државите од В4 кои активно ги подржуваат ГО, но и евроинтегративните процеси на Р.С.Македонија. Еден од нив е токму Националната Конвенција за ЕУ во Р.С.Македонија. Преку директна финансиска помош во висина од 222.280 американски долари биле обезбедени од УСАИД и Агенцијата на Словачка за меѓународен развој, додека со експертска помош во двегодишниот период учествувала и Центарот за истражување на Асоцијацијата на Словачка за надворешна политика. Национален координатор за овој проект е Европското движење во Р.С.Македонија.⁸²

Националната конвенција за ЕУ всушност работи со експерти од владините институции, невладините организации, различни групи од посебен интерес, регионални власти, бизнис и академски институции од Северна Македонија, Словачка и други земји-членки на ЕУ во работни групи кои ќе дадат препораки до македонските владини институции за да помогнат во формирањето на националните политики во четири области потребни за да се унапреди усогласеноста со стандардите за пристап во ЕУ.

Извор: НКЕУ-МК

⁸² УСАИД. Национална Конвенција за ЕУ во Р.С.Македонија

<https://www.usaid.gov/mk/macedonia/fact-sheets/national-convention-european-union-republic-macedonia>

⁸³ НКЕУ-МК. Работни групи

<http://nkeu.mk/mk/category/rabotni-grupi/>

Само во првата година од имплементацијата, работни групи на проектот обезбедиле над 144 препораки до македонските институции за креирање и спроведување на политики за интеграција во ЕУ за секоја од овие четири области.

Од особена важност е да се потенцира соработката со Платформата Вишеград Тинк-тенк. Токму со Чешкото претседатество уште во периодот 2011-2012 година е формирана оваа платформа. Мрежата ги анализира клучните прашања за Вишеградската група (В4) и дава препораки до владите на земјите од В4, годишните претседателства на групата и Меѓународниот Вишеградски фонд.

Вишеград платформата ги покрива тематските приоритети на В4, вклучувајќи ја енергетската безбедност, внатрешната кохезија на В4, институциите на ЕУ и политиката, Западен Балкан, односите со земјите од Источното партнерство.

Center for Euro-Atlantic Integration and Democracy (CEID)
Centre for Eastern Studies (OSW)
EUROPEUM – Institute for European Policy
Globsec Policy Institute (GPI)
Institute for Foreign Affairs and Trade (IFAT)
Institute of International Relations (IIR)
The Polish Institute of International Affairs (PISM)
Research Center of the Slovak Foreign Policy Association (RC SFPA)

Графикон 13. Главни членови на Think Visegrad⁸⁴

Извор: Think Visegrad

Вишеград Тинк останува отворена платформа за соработка со други тинк-тенкови од сите земји од Вишеградската група. Доказ за воспоставената соработка се осумте ГО и институции од Чешка: **Aspen Institute, Association for International Affairs (AMO), Faculty of Social Studies – Charles University, Freedom House, Prague Security**

⁸⁴ Think Visegrad . About the Think-Tank Platform
<https://think.visegradfund.org/>

Studies Institute (PSSI), Faculty of Social Studies of Masaryk University, University of Economics, University of Hradec Králové.⁸⁵

Соработката на тинк-тенк може да се нагласи и со седумте Унгарски ГО и институции:

- **Central European University – Centre for EU Enlargement Studies (CEU-CENS)**
- **Centre for Strategic and Defence Studies;**
- **Corvinus University;**
- **Institute of World Economics of the Hungarian Academy of Sciences;**
- **Kitekinto.hu;**
- **National University of Public Service;**
- **University of Pecs.**

Полска има најактивно учество со дури дванаесет полски ГО и институции: **College of Eastern Europe, DELab Warsaw University, National Centre for Strategic Studies (NCSS), Collegium Civitas University; European Forum Foundation, Institute of Agricultural and Food Economics, Institute of Public Affairs (ISP), National Centre for Strategic Studies, Polish Academy of Sciences – Institute of Political Studies, Res Publica Nova Foundation, The Kosciuzko Institute, The Society of the Institute of East-Central Europe (TIESW), Warsaw School of Economics (SGH), University of Warsaw, World Economy Research Institute.**

Секако и Словачкото присуство со своите шест ГО и институции активно придонесува за исклучителна соработка и развој на граѓанскиот сектор на В4. Во негов состав влегуваат: **Comenius University – Department of Political Science, Comenius University – Department of Political Science, Euractiv.sk, Institute for Economic and Social Studies (INESS), Institute of Public Affairs (IVO), Pontis Foundation, Slovak Security Policy Institute (SSPI).⁸⁶**

⁸⁵ ИСТО

⁸⁶ Think Visegrad . About the Think-Tank Platform
<https://think.visegradfund.org/>

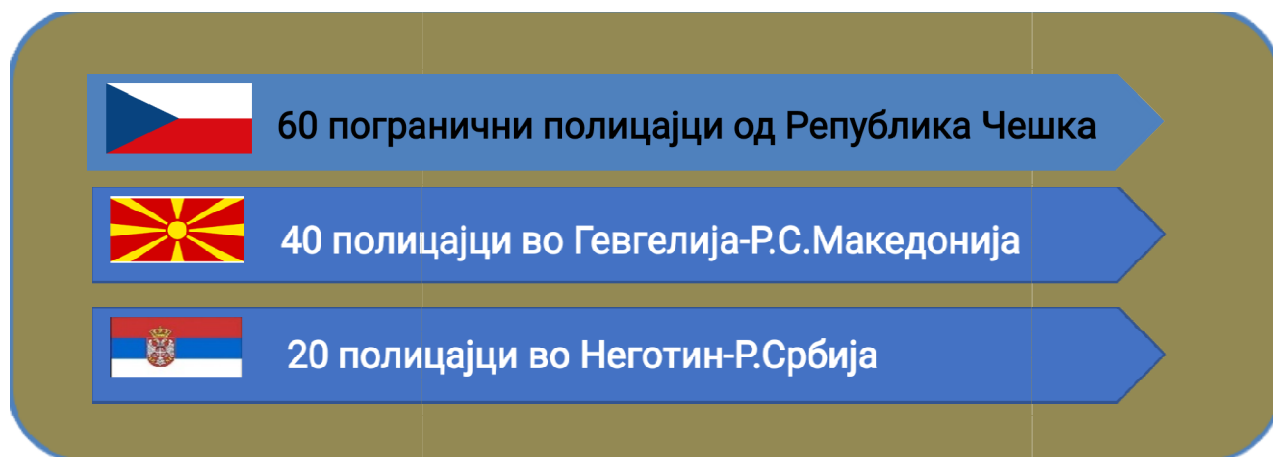
Во процесот на соработка и поддршка на ГО активен удел има и Фондот за граѓанско општество од ЕУ, кој само во периодот од 2011-2016г., поддржал над 633 организации преку 362 проекти во регионот на Западен Балкан.⁸⁷

6.3 Безбедносна соработка на Вишеград со Западен Балкан

Во изминатата деценија соработката на Вишеградската група значително се подобрила во сите области со земјите од Западен Балкан. Покрај билатералната соработка, В4 особено инпут има ставено на соработката со ГО и безбедносната соработка.

Од 2015 година се зголемува билатералната соработка помеѓу Република Чешка и Србија и Македонија. Тоа е случај на соработка меѓу полицијата на Република Чешка и македонската и српската полициска власт како резултат на заедничката соработка на земјите од В4 и Австрија. Кога станува збор за случајот со Македонија и Србија, тоа е прашање на билатерален договор на министерствата за внатрешни работи и сеопфатна помош на земјите од В4 за Македонија и за Србија. Од графиконот се гледа директната поддршка на З.Балкан.

Графикон 14. Безбедносна соработка на Чешка со Западниот Балкан⁸⁸

Извор: Regional Convention on the European Integration of the western Balkans

⁸⁷European commission. *Civil society facility for the Western Balkan and Turkey*. Brussels.2017

⁸⁸Regional Convention on the European Integration of the Western Balkans. *Visegrad group and Western Balkans countries*.

http://www.emins.org/wp-content/uploads/2018/08/2018_Visegrad-Group-And-The-Wester-Balkans-Countries-sa-koricom.pdf

Овие билатерални договори резултираат со редовно присуство на околу 20 полицајци во Србија (Неготин) и 40 полицајци во Гевгелија (Македонија). Покрај тоа, постои редовно учество на чешките полицајци во рамките на Фронтекс, помагајќи да се чува надворешната граница на ЕУ.

Кога станува збор за придонесот на Унгарија кон стабилноста и безбедноста главно се остварува преку својот придонес во мисиите во Босна и Херцеговина и во Косово и нејзината поддршка за пристапувањето на земјите од Западен Балкан во НАТО.

Доколку се направи една компарација меѓу В4 државите, во споредба со останатите вишеградски земји, кои исто така се присутни во овие мисии (Словачка се повлече од КФОР), Унгарија испрати најголем број војници.

Поконкретно во случај на мисија ЕУФОР Алтеа, во Б и Х, Унгарија се смета за трет најголем соработник испратила над 150 војници, додека приближно 400 унгарски војници учествуваат во КФОР мисијата на Косово. Меѓутоа покрај безбедносната соработка со овие држави, Унгарија е активен чинител и со Црна Гора. Унгарската амбасада во Подгорица двапати ја вршеше службата за контакт со НАТО за Црна Гора, а специјализираните дипломати ја поддржаа подготовката на Црна Гора за членство. Од 2014 година, врз основа на мандатот на НАТО, унгарските аеродромски навигациски служби обезбедија услуги за воздухопловна навигација во горниот воздушен простор над Косово.

Поради зголемениот притисок од мигранти, Унгарија им понуди полициска поддршка на своите партнери од Македонија и на Србија со цел да ги зајакнат своите капацитети. Поточно Унгарија испратила полициски контингент од 30 лица и обезбедила дополнителна техничка поддршка за Македонија, меѓутоа контингенти беа испратени и во Грција, Словенија и Србија.⁸⁹

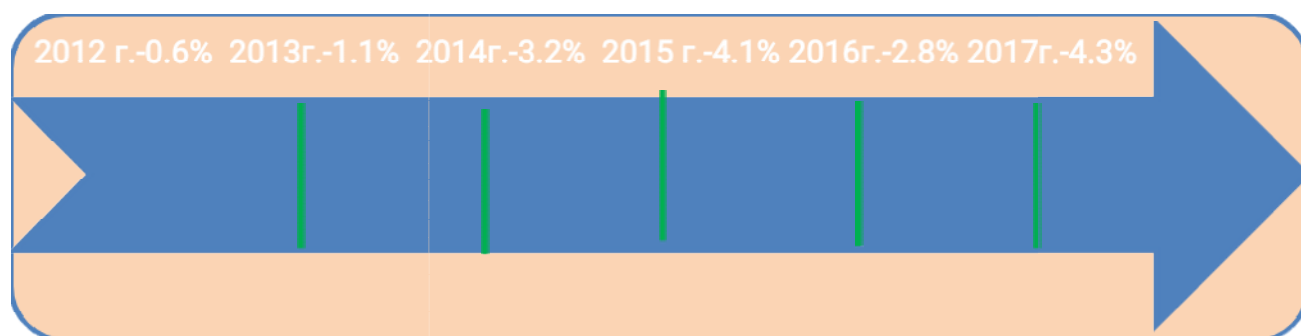
Во однос на миграциската политика, Унгарското претседателство со В4,инсистирало на координација на ставовите во законодавството на ЕУ и релевантни политички акции (реформа на системот за азил, релокација, миграциски компакти, итн.),

⁸⁹ Regional Convention on the European Integration of the Western Balkans. *Visegrad group and Western Balkans countries*. Podgorica: European movement in Montenegro. 2018. pg.19

Соработка со граничните контроли со трети земји на пат за миграција на Западен Балкан; управување со надворешните граници на ЕУ и заштита на Шенген зоната; поддршка на земјите од Западен Балкан, доколку е потребно, испраќајќи дополнителни сили.⁹⁰

Безбедноста и стабилноста на државите е клучна за економски напредок. Најрепрезентативен пример е како со текот на годините В4 успеала да ја зголеми економската соработка и да го зголеми БДП.

Графикон 15. Стапка на раст на БДП во Вишеградската група 2012-2017 г.⁹¹

Извор: Статистички канцеларии на Вишеградската група

Покрај безбедносната соработка важно е да се потенцира и меѓусоседската економска соработка. Како еден од пуспешните примери може да се наведе Србија, која е унгарски економски и комерцијален партнер од Западен Балкан. Во 2015 година трговскиот проток меѓу двете земји достигна 1,8 милијарди евра - 1,57 отсто од унгарскиот извоз и 0,57 отсто од својот увоз.¹⁴ Главната економска активност на Унгарија е концентрирана во српскиот главен град и во северните делови на земјата со значителни Унгарско малцинство.⁹²

Секако во економската соработка со Балканот свој придонес има и Фондот за Западен Балкан. Во 2018 година, Фондот за Западен Балкан го објави својот прв повик за

⁹⁰Visegrad Group. *Presidency programs*

<http://www.visegradgroup.eu/documents/2017-2018-hungarian/20172018-hungarian>

⁹¹ Czech Statistical office. *Main indicators of the Visegrad group countries*. 2018. pg.27

⁹²Regional Convention on the European Integration of the Western Balkans. *Visegrad group and Western Balkans countries*. Podgorica: European movement in Montenegro. 2018. pg.33

доделување на проекти. Грантовите подеднакво се распределуваат меѓу земјите членки на Западниот Балкан и тие опфаќаат широк спектар на теми во областите на регионалната соработка кои се неопходни. Од друга страна, вкупниот износ од 230 000 евра за овој повик и 12 000 евра по апликација јасно ги извлекуваат финансиските граници на овој механизам. Ова треба да стане сериозно прашање кое треба да се реши без одлагање од страна на донаторските држави.⁹³

⁹³ ИСТО

ПОГЛАВЈЕ VII

7. Политички и дипломатски импликации

Кризата со мигранти обезбеди одлична можност за зголемување на политичката работа за соработка помеѓу Вишеградската група и државите од Западниот Балкан, меѓутоа сеуште има само ограничен напредок кога станува збор за процесот на интеграција во ЕУ.

Ова покажува пошироки импликации за процесот на проширување на ЕУ, како и помош на земјите од V4 за Западен Балкан. Прво, има развиено недостаток на политички наратив кога станува збор за интеграцијата во ЕУ. Прашањата поврзани со ЕУ се заменети со систем на билатерална соработка со доминација на безбедносните потреби, наместо исполнување на политички наративи за меѓусебна соработка што резултира со политички напредок во проширувањето на ЕУ. Второ, постои недостаток на политички интерес на Чешката Република кон Западен Балкан.

Тоа значи дека во моментов не постои значајна “евиденција” кога станува збор за соработка на претставници на политичките партии. Трето, има само ограничена цивилна контрола кога станува збор за полициската соработка и нејзините импликации за домашната политика и во V4 и во Западниот Балкан.⁹⁴

Како поголеми подржувачи на евроинтегративните процеси на Западниот Балкан може да се посочат Р.Хрватска и Р.Бугарија. Амбицијата на бугарското претседателство е да се постигне јасен акционен план со секоја од земјите, без создавање нереални очекувања, но со конкретни чекори. Ова е начин да се има долготраен мир, безбедност и

⁹⁴ Regional Convention on the European Integration of the western Balkans. *Visegrad group and Western Balkans countries*. 2018. Podgorica: European movement in Montenegro pg.11

просперитет во регионот. Целта е да се обезбеди поврзување со земјите од Западен Балкан транспорт, воздух, енергија, образовние и дигитален развој.

Бугарија вложува напори во таа насока, на пример, преку промовирање на дигиталните политики на ЕУ меѓу земјите од Западен Балкан, преку постепено намалување на роаминг трошоци и зголемување на можностите за широкопојасен интернет пристап.⁹⁵

Европската Комисија има намера да го забрза приклучувањето на балканските држави кон ЕУ. Македонија е кандидат за членство од 2005 година, но преговори не се отворени до денес. Стратегијата под наслов „Веродостојна перспектива за проширување за државите од Западен Балкан“ во Стразбур била претставена од страна на еврокомесарот за проширување Јоханес Хан. Според проценките до 2025г., би требало да се случи наредното проширување.

Патовите на ЕУ за целиот Западен Балкан се засноваат на сопствените заслуги и според нивната сопствена брзина во зависност од конкретните постигнати резултати.

Стратегијата ги објаснува чекорите што треба да ги преземат за да го комплетираат процесот на пристапување во перспектива од 2025 година.⁹⁶

Во јули 2013 година, Хрватска стана 28 земја-членка на ЕУ и првата членка од Западен Балкан. Р.Македонија се стекна со кандидатскиот статус во 2005 година, Албанија се стекна со кандидатскиот статус во 2014 година, додека Црна Гора и Србија пристапните преговори ги започнале во 2012 и 2013 година. На Самитот во Стразбур од страна на Еврокомесарот Јоханес Хан било истакнато дека со Стратегијата за Западниот Балкан, се придвижуваат евроинтегративните процеси и како потенцијален датум за проширување е наведена 2025 година, а паралелно и европските фондови ќе растат.

Во областа на културната дипломатија, треба да се напомене дека Унгарија одлучи во март 2018 година за имплементација на концентрираната програма за културно присуство во Западен Балкан во 2018 и 2019 година, чија цел е понатамошно зајакнување на имиџот на Унгарија како важен поддржувач во регионот и има за цел да ја олесни

⁹⁵ Bulgarian Presidency of the Council of the EU. Western Balkans <https://eu2018bg.bg/en/28>

⁹⁶ European commission. Strategy for the Western Balkans: EU sets out new flagship initiatives and support for the reform-driven region http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-561_en.htm

размената во областите каде што унгарското искуство е релевантно и е добредојдено од соодветната земја од Западен Балкан.⁹⁷

8.Заклучок

Секој почеток и тежок и напорен. Предвишеградскиот период најубаво го отсликува полскиот дипломат Ананич Анждеј, кој во својата статија”Од антикомунистичко подземје до НАТО и ЕУ” детално го објаснува предизвиците.

Според Ананич во тоа време, Западна Европа не предвидувала да се приклучиме на нивниот круг, наместо тоа, тие преферирале некоја неодредена форма на адаптација кон новите услови. И покрај взаемни напори, ние немавме изгледи за членство во асоцијативните системи на Европската заедница, додека пристапот во НАТО изгледаше невозможен. Така, иако успеавме да ги скршиме ограничувањата на комунизмот, останавме аутсајдери за западниот свет. Нашиот пат кон тој свет беше воден преку нашите сопствени реформи, преку активности во рамките на Советот на Европа и КЕБС.⁹⁸

Токму преку овие сублимирани фати на Анчич, може да се види светлата точка за Западниот Балкан. Имено реформите за *aquis*, датумите за зачленување во ЕУ треба да одат паралелно со останатите економски токови. Искуството на Вишеград би требало да служи како основна матрица за евроинтегративните процеси, а паралелно на тоа да се интензивира соработката со В4 на сите можни полиња во областа на културата, образованието, учество на проекти финансирани од Меѓународниот Вишеградски Фонд, а секако во послениот период мошне важен инпут имаат СДИ, па може да се интенвенира и директно преку влез во ТИРЗ зоните на Западниот Балкан.

⁹⁷

⁹⁸ Visegrad Group. *The Visegrad Book*
<http://www.visegradgroup.eu/the-visegrad-book/ananicz-andrzej-from-the>

Главните перспективи на државите од Западен Балкан се токму овие фази. Комбинирањето на овие процеси може да донесе само успеси и за регионот и за самите држави од В4, бидејќи тие покрај т.н менторски процес на државите од Западен Балкан тие ќе имаат и економски партнери.

Следната фаза на продлабочена соработка е околу структурните фондови. По големата неизвесноста на Брегзит во април, како и изборите во ЕУ, можноста за реформи во самата ЕУ која ги налага Француската Република, државите од Балканот се соочуваат со турбулентен и неизвесен период.

Доколку државите од Западен Балкан (Албанија и Северна Република Македонија) кои очекуваат датум за преговори во јуни 2019 г., го добијат истиот и реформските процеси се одвиваат според зацртаното темпо, во 2025 година би можел да следи бран на проширување со нови членки во кои би пристапиле-С.Р. Македонија, Албанија, Србија и Црна Гора.

Меѓутоа фактот дека реформите се за самите држави и за нивните граѓани, перспективите за регионална соработка остануваат само да се продлабочуваат. Повеќе децениската соработка со Вишеградската група носи само позитивни ефекти, па и по влезот во ЕУ тие би биле првите ментори околу користењето на Структурните фондови како и соработката во сите сектори кои ги детерминира самата ЕУ.

ЕУ се соочува со доста турбуленции, Брегзит процесот кој е “standby” позиција и можното излегување на В.Британија од ЕУ претставува дополнителен проблем и усложнување на ситуацијата. Парламентарните избори во мај 2019 г., дадоа пораст односно поголем број на пратеници на либералите и зелените партии, што сепак претставува изненадување, меѓутоа и можни иницијативи за забрзување на ЕУ агендата со Западен Балкан, секако со најавените реформски процеси на ЕУ од страна на Франција и Холандија.

Државите од Западен Балкан е потребно да го следат примерот на В4, имено според извештајот на Светската Банка за 2016 година, може да се забележи дека секоја од државите од Вишеград е во првите топ 5 инвеститори во В4. На 3 и 4 место увозни партнери на Чешката Република се токму Полска и Словачка, истото се однесува и на

извозот, тие се на 2 и 3 позиција. Истиот случај е и со Унгарија, на 3 и 4 место увозни партнери се токму Полска и Словачка, а Словачка е извозен партнер на 3 позиција. Во Словачка Чешка се јавува на 2 позиција и како увозен и како извозен партнер.⁹⁹

Само со меѓусебна поддршка може да се напредок на државите од Западниот Балкан.

⁹⁹ Czech Statistical office. *Main indicators of the Visegrad group countries*. 2018. pg. 27

9. Преглед на табели и графикони

Табела 1. Одлучувачки фактори при креирањето на Вишеградската група.....11

Табела 2. Хронологија на настани на Вишеградската четворка 1991-1999 г.....12

Табела 3. Хронологија на настани на Вишеградската четворка 2000-2010 г.....13

Табела 4. Хронологија на настани на Вишеградската четворка 2011-2019 г.....14

Графикон 1. Годишни придонеси на Вишеградскиот фонд.....16

**Табела 5. Распожливии исплатени средства од ЕУ фондови, 2007-
2013г.....19**

**Табела 6. Структура на Вишеградска
група.....22**

Графикон 2. Бруто домашен производ за Полска тековни цени.....24

Табела 7. Број на население во Унгарија 1990-2019.....25

Табела 8. Билатерални аспекти на Договорите меѓу Унгарија и земјите од 3.Балкан.....	26
Графикон 3. Стапка на раст на БДП во В4 (%).....	31
Графикон 4. Стапка на невработеност во Вишеградската група и во ЕУ (%)..	33
Графикон 5. Просечни нето плати во Вишеградската група.....	34
Графикон 6. Компаративен БДП по жител во ЕУ-2011 г.....	35
Графикон 7. Индекс на обем на БДП по глава на жител во ЕУ-2017г.....	36
Графикон 8. Удел на државите В4 во НАТО буџетот (%).....	36
Графикон.9 Демографска структура на Вишеградската група-2017г.....	37
Графикон 10. Ротирачки претседателства на В4, 2015-2019 г.....	38
Табела 11. Приоритети на Полското претседателство со В4,2016-2017г.....	41
Табела 10. Основачи на Меѓународниот Вишеградски фонд.....	43

Графикон 10. Земји-донатори на Вишеградскиот фонд.....	44
Табела 11. Обем на унгарската надворешна трговија со земјите од З. Балкан.....	50
Табела 12. Распределени и планирани средства за Западен Балкан и Турција.....	51
Табела 13. Приоритени области на дејствување на проектот Action SEE.....	53
Графикон 11. Граѓански организации од В4 и З.Балкан,учеснички во проектот.....	54
Графикон 12. Учество на граѓанските организации во вкупниот БДП	55
Графикон 13. Главни членови на Think Visegrad.....	57
Графикон 14. Безбедносна соработка на Чешка со Западниот Балкан.....	59

Графикон 15. Стапка на раст на БДП во Вишеградската група 2012-2017.....61

8.Библиографија:

Ananicz, Andrzej: From the Anti-Communist Underground to NATO...

"The first requirement was to dissolve the Warsaw Pact and Comecon."

Apte, Shirish: Visegrad - One Market. The Attraction for Foreign Investors

"Increasingly, the Visegrad countries are competing against other growth economies... both as places to invest and as sources of funding."

Ash, Timothy Garton: Does Central Europe Exist?

"In the last few years we have begun to talk again about Central Europe, and in the present tense. This new discussion originated not in Berlin or Vienna but in Prague and Budapest."

Ash, Timothy Garton: The Puzzle of Central Europe

"[Central Europe] was revived by Czech, Hungarian and Polish writers such as Milan Kundera, György Konrad, and Czesław Miłosz, as an intellectual and political alternative to the Soviet-dominated 'Eastern Europe'."

Barosso, José Manuel: Is Visegrad Regional Cooperation Useful for the EU?

"Even today, the Visegrad Group see themselves as completing and reinforcing the work of existing structures in Europe, both at the EU and transatlantic level."

Biliński, Wojciech: Central Europe's Mutual Saints

(St. Wojciech Biliński, St. Melchior Grodziecki, St. Jadwiga the Queen, St. Adalbert-Vojtěch-Wojciech)

Brzeziński, Zbigniew: The West Adrift - Vision in Search of a Strategy

"The existence of a security vacuum in this sensitive region is counterproductive for all parties..."

Busek, Erhard: Unique Opportunities of Central Europe - Chance for Austria

"We have the tools, and the EU and the Visegrad Countries have a wealth of resources to offer each other - human, financial, knowledge-based and physical. The benefits are clear, as are the obligations."

Bútorá, Martin: A Miracle Called Visegrad

"Visegrad was an impressively successful initiative despite its occasional lapses due to temporary departures by some of its members..."

Bútorá, Martin: The Spirit of Visegrad Was Revived in Washington

"When... the term 'Visegrad' [was] translated, [it] meant 'the city on the hill', a phrase which occupies a unique and irreplaceable spot in American mythology, the place where the 'American dream' of freedom, equality and prosperity was lived out..."

Čarnogurský, Ján: Visegrad Yesterday, Today and Tomorrow

"Central Europe has historically been a place where wars begin and end..."

Chmel, Rudolf: My Visegrad Question

"I am neither a sceptic regarding Visegrad... nor am I dogmatic about it, but I believe that after so much variable weather, the skies above Central Europe... will eventually clear."

Chmel, Rudolf: A Visegrad without Culture?

"Following the fulfilment of some initial political, security and economic aims... culture is imperceptibly coming to the fore."

Demeš, Pavol: Visegrad Dreams

"Thanks also to Visegrad togetherness the foursome gained membership in the EU, and despite occasional speculation, did not quit their cooperation within the EU."

Dienstbier, Jiří: Visegrad - the First Phase

"It wasn't clear to anyone, not even the West, what the new Europe would look like..."

Dostatni, Tomasz: St. John Nepomucene, the Icon of Central Europe

"St. John Nepomucene stands next to rural footpaths and bridges, in squares and in front of churches in the Czech Republic, Moravia, Poland, Slovakia, Austria, Bavaria, and Hungary."

Duleba, Alexander & Tomáš Strážay: New Chances, New Challenges

"The theory that Visegrad was 'an artificial creation of the West' was proven to be mistaken. As a label, the Visegrad Four... was regarded in Washington and Brussels as a guarantee of stability and the successful pursuit of political, economic and social transformation in Central Europe."

Engelmayer, Ákos: Fanfares and Frictions

"The idea of Visegrad Triangle was born within the former opposition, but putting it into action through state structures ran into difficulties..."

Gaudot, Edouard: Yes, the "Tribes of Europe" Can Live Together!

"This part of Europe seemed ripe for outburst. It had no long-standing democratic traditions, no rationalized borders, no truly positive historical experiences."

Gawlas, Slawomir: The 1335 Meeting of Kings in Visegrad

"Generally speaking, the meeting was evidence of a decisive change in our region in late medieval Europe."

Grabiński, Tomasz: The Summit in the Frosty Ruins: The Background...

"On the morning of the signing of the Visegrad Declaration, the thermometers showed -10°C, and it had snowed heavily during the previous days..."

Göncz, Árpád: Visegrad Three, Visegrad Four

"Shapeless and awaiting resolution. The Visegrad countries, over the centuries, have learned that together they are stronger, and that together their voice is better heard."

Gyárfášová, Olga: Visegrad as Viewed by Citizens...

"Visegrad visibility - do people know what it's all about?"

Hárs, Gábor: Visegrad - A Personal Memoir of Cooperation

"...if it is true that power lies in unity... then it is also true that we can achieve more together."

Havel, Václav: The Visegrad Dream Still Relevant Today

"...the idea of close cooperation in Central Europe is still alive today."

Havel, Václav: Speech in the Polish Parliament (Sejm), January 1990

"Very soon I would like to invite various representatives of the state and the public from Poland and Hungary... to a meeting in the Bratislava castle, where we could spend a day quietly talking about these matters. Perhaps this would again make us somewhat wiser."

Hori, Takeaki: The Image of Visegrad Countries

"The vulnerability [of the region] gave way to a unique identity and facilitated a long period of inter-ethnic relations as well as mixed cultures."

Janas, Zbigniew: How I Started Visegrad in Mroziewicz's Kitchen

"I turned to Robert Mroziewicz to write a proposed mission statement that could be approved during the meeting in Bratislava, the place suggested by President Havel. The text [...] was composed on the kitchen table in Mroziewicz's flat."

Jasiński, Mirosław: From the Underground to Diplomacy: The History...

"To understand what happened later it is worth stressing the broad contacts between 'alternative culture' circles in underground music..."

Jeszenszky, Géza: The Origins and Enactment of the "Visegrad Idea"

"The term 'Visegradcountries' was probably first used in international diplomacy by US Secretary of State James Baker in September 1991."

Карталов, Христо. 2005. Европската интеграција низ економската перспектива. Скопје

Kiss-Szemán, Róbert: "Homo Visegradicus"

"Here is the Visegrad man, explosive but generous with his hospitality, cautious and careful but fresh and capable of winning, because he looks to the future in an ingenious and optimistic fashion. Who would not want to belong to this breed?"

Kováč, Michal: A True Feeling of Togetherness

"A feeling of loneliness was replaced by a true feeling of togetherness, of a meaningful cooperation with countries that had all inherited the same problems following the break-up of the Soviet bloc."

Koźmiński, Maciej: Diplomacy over Buckwheat and Dumplings

"Ideas flourished over those two years and during dozens of diplomatic and Council sessions, such as in Budapest over stewed beef with roast buckwheat or Russian dumplings, in Prague over beer, and in Warsaw over some other beverages."

Kwaśniewski, Aleksander: A History of Common Success

"The Visegrad countries should continue to play a significant role in the formation of the eastern policy of the EU towards such countries as Russia, Belarus, and particularly Ukraine."

Liehm, Antonín J.: When We Began

"In Central Europe... Visegrad was born again like a Phoenix from the ashes; it has more ways and means at its disposal and, thanks to a consensus that was lacking at the beginning, it has incomparably more opportunities."

Maziarski, Wojciech: The Brotherhood of Cherry Pits

"In the early summer of 1981, we shot at a statue of Soviet soldiers on St. Francis Square in the heart of Budapest."

Mazowiecki, Tadeusz: The Mutual Return to Europe

"The years of 'international friendship' under the supervision of the USSR had enormously compromised the idea of cooperation and solidarity."

Michnik, Adam: We, the Traitors

"We were then considering the possibility of cooperation between the opposition circles in Poland, Czechoslovakia, and Hungary [...] Today I think with a certain nostalgic pleasure that this was the first meeting of the Visegrad community."

Milinkevich, Alyaksandr: Our Window into Europe

"It is certainly no accident that [...] we have been getting the most help and understanding from the countries of the Visegrad Four."

Pithart, Petr: The Firm Rock of Visegrad

"We knew that the old, unhealed wounds be one day be reopened, and we wanted to be prepared for it."

Rácz, György. 2009. The Congress of Visegrád. In: Visegrád 1335. Bratislava

Eurobalkan. 2018. EU, Serbia and the Western Balkans: Towards the rule of law and good neighborly cooperation, private entrepreneurship, education, culture. Belgrade: Eurobalkan

Simonyi, András: Visegrad Cooperation: A 15-Year-Old Success Story

"The Visegrad Cooperation is an obvious 'coalition', although - as experience shows - it is not always obvious that the positions of the four countries converge for specific objectives."

Snopko, Ladislav: A European Crossroads Worn by Centuries of Use

"The countries of Central Europe are a European crossroads worn by centuries of use."

Тачер, Магратет. 2011. Дипломатија: Стратегији за светот што се менува.

Скопје: Просветно дело

Vašáryová, Magda: The Optimal Format for Regional Cooperation

"Even though until 1989 we were a part of Eastern Bloc, we discovered with amazement [...] that we were in fact isolated, that we never knew one another, and that between us was always an enormous space for misunderstandings and the spreading of prejudices."

Vondra, Alexander: Visegrad Cooperation: How Did It Start?

"...we wanted to avoid any revival of the hostile rivalry and jealousy that had destroyed our mutual relations in the inter-war period and left us easy prey for the powerful appetites of Berlin and Moscow."

Vrba, Tomáš: Breakfast with a Billionaire, or a Central European Dream

"Through a serving window in the canteen, we were each handed a battered tray with a cup of thin trade-union tea, a rubbery, day-old roll, and a miniature plastic container with an unidentifiable jam-like substance inside. Welcome to Kafka's Prague!"

Wałęsa, Lech: From Solidarność (Solidarity) to Cooperation and Integration

"Twenty five years ago it did not seem possible that we could learn to cooperate so quickly - and as free countries - without compulsion, on our own free will."

Žantovský, Michael: Visegrad between the Past and the Future

"Yes, Visegrad was also the seat of Count Dracula, one of the less admirable examples of Central European sophistication..."

Интернет сајтови

<<https://visegradinsight.eu/explaining-polands-economic-policy/>>

<<https://financialobserver.eu/poland/the-countries-of-the-visegrad-group-opened-2018-with-good-indicators/>>

<https://www.msz.gov.pl/en/travel_to_poland/business_in_poland/business_in_poland;jsessionid=2655E7E83C0586D1941417C03776CCF4.cmsap5p>

<<http://www.visegradgroup.eu/>>

<<http://www.visegradgroup.eu/about>>

<http://www.foreign.gov.sk/en/foreign_policy/the_visegrad_group>

<<http://visegradrevue.eu/?p=561>>

<<http://www.stratfor.com/weekly/20110516-visegrad-new-european-military-force#axzz3MLo1o8GQ>>

<<http://visegradfund.org/>>

[<http://v4.avcr.eu/>](http://v4.avcr.eu/)
[<http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-493_en.htm>](http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-493_en.htm)
[<http://foreignpolicyblogs.com/2012/09/24/the-visegrad-group-prospects-and-priorities/>](http://foreignpolicyblogs.com/2012/09/24/the-visegrad-group-prospects-and-priorities/)
[<https://www.pism.pl/files/?id_plik=13017>](https://www.pism.pl/files/?id_plik=13017)
[<http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2013-10-03/prospects-croatias-co-operation-visegrad-group>](http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2013-10-03/prospects-croatias-co-operation-visegrad-group)
[<https://www.premier.gov.pl/files/files/budapest_joint_statement_of_the_visegrad_group_heads_of_government_on_strengthening_the_v4_security_and_defence_cooperation.pdf>](https://www.premier.gov.pl/files/files/budapest_joint_statement_of_the_visegrad_group_heads_of_government_on_strengthening_the_v4_security_and_defence_cooperation.pdf)
[<http://www.strategic-culture.org/news/2014/09/28/the-polish-american-landmine-under-the-visegrad-group.html>](http://www.strategic-culture.org/news/2014/09/28/the-polish-american-landmine-under-the-visegrad-group.html)
[<http://www.mfa.gov.pl/resource/c417f00d-b09e-42a9-8db9-d2654a535087:JCR>](http://www.mfa.gov.pl/resource/c417f00d-b09e-42a9-8db9-d2654a535087:JCR)
[<http://visegradplus.org/documents/>](http://visegradplus.org/documents/)
[<http://www.visegradgroup.eu/documents/essays-articles/bibliography>](http://www.visegradgroup.eu/documents/essays-articles/bibliography)
[<http://www.visegradgroup.eu/the-visegrad-book/simonyi-andras-visegrad>](http://www.visegradgroup.eu/the-visegrad-book/simonyi-andras-visegrad)
[<http://www.globalpolitics.cz/eseje/visegrad-4-cooperation>](http://www.globalpolitics.cz/eseje/visegrad-4-cooperation)
[<http://books.google.mk/books/about/The_Idea_of_Central_Europe_and_Visegrad.html?id=sJvSAAAAMAAJ&redir_esc=y>](http://books.google.mk/books/about/The_Idea_of_Central_Europe_and_Visegrad.html?id=sJvSAAAAMAAJ&redir_esc=y)
[<http://www.osw.waw.pl/en/wydarzenia/presentation-book-two-decades-visegrad-cooperation-selected-v4-bibliography>](http://www.osw.waw.pl/en/wydarzenia/presentation-book-two-decades-visegrad-cooperation-selected-v4-bibliography)
[<https://www.fses.uniba.sk/fileadmin/user_upload/editors/UESMV/Books/kniha-ua-shengen-en.pdf>](https://www.fses.uniba.sk/fileadmin/user_upload/editors/UESMV/Books/kniha-ua-shengen-en.pdf)